

Studiegids

Midline Cranio Sacraal Opleiding

2021-2022

Inhoud

Welkom bij de PCSA	5
Praktische zaken	5
Wat dien je nu precies te leren volgens Etienne Peirsman, oprichter PCSA.	6
Meditatie	7
1 Indeling van de opleiding	8
1.1 Leerjaar 1	8
1.2 Leerjaar 2	8
1.3 Leerjaar 3	8
1.4 Leerjaar 4	9
2 Verloop van de opleiding	10
2.1 Eerste leerjaar:	10
2.2 Tweede en derde leerjaar	10
2.3 Vierde leerjaar	11
2.4 Toegang cursisten tot de modules binnen de opleiding	11
2.5 Als cursist doorgaan met losse modules na het halen van de propedeuse	11
3 Stage	12
3.1 Protocol stagiair en assistent	13
4 Verslaglegging	16
4.1 Verslagen modules (reflectieverslagen)	16
4.2 Verslagen sessies (behandelverslagen)	16
4.3 Verslagen stages	17
4.4 casus	17
5 Individuele sessies	18
6 Studentensupport/Persoonlijke studiebegeleiding	18
7 Digitale Leeromgeving (DLO)	21
8 Inhoud Beroepsopleiding tot Cranio Sacraal Therapeut	22
8.1 Leerjaar 1	22
Inhoud Basis	23
Inhoud Verdieping Ritmes, Meridianen & Ontwinden	23
Inhoud ME-coaching	27
Inhoud Sphenoid	28
Inhoud Praten met het Hart	29

Inhoud ME-coaching	31
8.2 Leerjaar 2	33
Inhoud Mond- en Oorwerk	33
Inhoud Ken je Brein I - werken met het Alarmsysteem	35
Inhoud gevoelens, emoties en innerlijke ruimte	36
Inhoud Oogwerk	37
Inhoud ME-coaching	38
8.3 Leerjaar 3	41
Inhoud ME-coaching	41
Inhoud Praten met het Immuunsysteem	42
Inhoud Pasgeborenen en kinderen	43
Inhoud Stervensbegeleiding	45
Inhoud Advanced	45
Praktijkexamen	47
8.4 Leerjaar 4	49
Inhoud Therapeutische Communicatie I	49
Inhoud Stage en Praktijkvoering	50
Inhoud Therapeut in Praktijk	51
Inhoud Therapeutische Communicatie II	52
Eindwerk	53
Eindgesprek en afstuderen	54
9 Eindkwalificaties en eindtermen voor de Cranio Sacraal Therapeut	56
9.1 Inleiding	56
9.2 Het beroep	56
9.3 Algemene eindtermen	56
9.4 Specifieke eindtermen	57
9.5 Westerse Medische Basiskennis op HBO-niveau	61
9.6 Diploma	61
9.7 Afstuderen	61
10 Planning en organisatie en regels m.b.t. toetsing/examen	62
10.1 Toetsen Leerjaar 1	62
10.2 Toetsen Leerjaar 2	62
10.3 Toetsen Leerjaar 3	62
10.4 Toetsen Leerjaar 4	63
10.5 Herkansens overgangstoetsen	63

Welkom bij de PCSA

Wij zijn verheugd je een PCSA studiegids te mogen overhandigen. Iedere student ontvangt bij aanvang van de opleiding een studiegids. In de studiegids vind je de benodigde info omtrent de structuur en de regels van de opleiding.

Praktische zaken

Wat mag je van ons verwachten en wat verwachten wij van onze studenten?

PCSA is een open organisatie en streeft naar direct contact met haar studenten.

Eerste aanspreekpunt voor alle praktische en organisatorische zaken is het secretariaat, bereikbaar via opleiding@pcsa.nu

Voor vragen over de lesstof kan de student zich direct richten tot de betreffende docent.

Is er behoefte aan persoonlijke ondersteunende begeleiding dan kan deze service, naast het bestaande ontwikkelingstraject, als studentensupport apart ingekocht worden. Stuur hiervoor een mail naar het secretariaat, bereikbaar via opleiding@pcsa.nu

Van onze studenten verwachten we dat ze zich in zullen zetten en verantwoordelijkheid nemen om tot een goed studieverloop te komen.

Wij hanteren een 100% aanwezigheidsplicht. Dat betekent dat gemiste dagen of uren moeten worden ingehaald of ingevuld moeten worden door een vervangende opdracht. De student heeft voor het tijdig inhalen zelf een verantwoordelijkheid: neem contact op met de docent!

De vervangende opdracht wordt in overleg bepaald. Er *kunnen* extra kosten aan verbonden zijn (à € 50,-/uur voor docent uren); die zijn voor de student.

Houd er ook rekening mee dat we werken in even aantallen. Mocht het onverhoopt onvermijdelijk zijn een activiteit te missen, dan horen we dat graag uiterlijk 1 week van tevoren via opleiding@pcsa.nu

Tijdens de gehele opleiding speelt naast de lesstof ook de persoonlijke ontwikkeling een belangrijke rol. We volgen dit door de verslagen die de studenten maken en wat er gezien wordt tijdens de lessen. Deze verslagen kunnen door het gehele docententeam van PCSA gelezen worden. Wanneer er tijdens de lessen persoonlijke dingen bij een student naar voren komen kan een docent er voor kiezen dit te delen met collega's. Dit om de veiligheid van eenieder te kunnen borgen. Uiteraard wordt hier op respectvolle manier mee omgegaan en houden we rekening met ieders privacy.

Studentverklaring

Bij het intakegesprek komt je ingevulde studentverklaring aan de orde. Zouden er onverhoopt wijzigingen in je situatie optreden ten opzichte van de studentverklaring, neem dan contact op met opleiding@pcsa.nu. Zet je ingevulde studentverklaring, beveiligd met een code, in je DLO.

Wat dien je nu precies te leren volgens Etienne Peirsman, oprichter PCSA.

“Eerst dien je te begrijpen dat iedereen op aarde met dezelfde mogelijkheden tot voelen geboren wordt. Dat onze ouders, en de maatschappij als geheel, nooit eerlijk zijn over wat zij echt voelen heeft ons natuurlijk niet het beste voorbeeld gegeven.

Bovendien wordt het als regel in onze maatschappij gehandhaafd dat wat jij als kind voelt niet telt en ook meestal verkeerd is.

Bovendien worden we geprogrammeerd wat onze gezondheid betreft dat niet wij de specialist zijn over wat we voelen maar de dokter.

Al deze factoren samen hebben ons zeer kwetsbaar gemaakt en hebben ons doen twijfelen aan wat we voelen.

Terwijl jij het bent die voelt zeggen anderen of dit juist is of niet, dit is zo ziekmakend (letterlijk en figuurlijk) en heeft ertoe geleid dat anderen de baas kunnen spelen over een ieder die zich hier niet bewust van wordt.

Wat we je opnieuw leren is dat wat jij voelt absoluut echt is.

Wat we je leren is de ander aan te raken zonder vrees en wat jij voelt in het lichaam van de ander inderdaad ook je de weg wijst hoe de ander te helpen.

Eens je dat zelfvertrouwen terug gekregen hebt leer je de nodige anatomie om ook te begrijpen wat je aan het doen bent en wat je wilt bereiken.

Misschien wel het belangrijkste wat je terug aanleert is om 100% je eigen intuïtie te leren herkennen en daarmee te werken.

Een ander lichaam werkt precies hetzelfde als het jouwe.

Wat je aan anatomie leert gaat over mechanismen en structuren die diep binnen in jou aanwezig zijn en die je dus al op een diep fysiek niveau kent.

Bovendien leer je jouw eigenwaarde en jouw persoonlijke kracht terugwinnen.

Het eindresultaat zal zelfs jou verbazen, als Cranio Sacraal Therapeut behoort je tot een van de meest geavanceerde gezondheidswerkers op aarde waarin je thuis bent in de meest nieuwe ontwikkelingen op anatomisch-, immuun-, en hersenwerktherapieën.

Bovendien zal je een specialist worden op communicatief niveau zodat je ook alle emotionele of psychische problemen die zich aandienen zal kunnen begrijpen en behandelen.

Meditatie

Meditatie is de basis van het leerproces in de Midline Cranio

In de opleiding werken we met de 3 ritmes die voelbaar zijn in het CS vocht dat het zenuwstelsel omringt en doordrenkt.

Onze ervaring heeft geleerd dat het traagste ritme, ook wel de 'Breath of Life' genoemd bepaalde resultaten geeft die overeenkomen met diepe meditatie.

De technieken die we gebruiken om onszelf en onze cliënten in dit diepe ritme te brengen hebben tot gevolg dat cel-herinneringen opgeroepen worden die horen bij de oorspronkelijke staat van elke cel. Die oorspronkelijke staat is die van stamcel voordat deze cel gaan specialiseren naar 1 of ander type waaruit dan de definitieve cel met haar definitieve functie ontstaat.

Wanneer cellen deze herinnering oproepen doordat we ze in dit diepe ritme brengen is het maximaal mogelijk deze cel weer in contact te brengen met deze originele blueprint, dit origineel programma.

Hiervoor is het noodzakelijk dat de student geleerd wordt langer in deze diepe meditatieve sfeer door te brengen.

Onze hele therapie en opleiding is opgebouwd rond de technieken waarbij de behandelaar in dit diep ritme leert te gaan.

Elke techniek die we aanleren is hiervan doordrongen zodat uiteindelijk het aanraken van de cliënt als natuurlijk gevolg heeft dat het lichaam van de behandelaar onmiddellijk en onstuitbaar in dit diepste ritme gaat.

Het lichaam van de cliënt volgt de behandelaar in dit gebeuren, de behandelaar is hier de 'voorganger' in dit proces.

Om dit proces nog te versterken is het noodzakelijk dat de student aangeleerd wordt om ook zonder aanraking deze diepe sfeer op te zoeken wat uiteindelijk als een zelf-help techniek gebracht wordt.

Het is belangrijk voor de student om zoveel mogelijk behandelingen te geven zodat dit proces, in het diepste ritme gaan, inderdaad vanzelf gebeurt.

Om dit makkelijker te maken introduceren we de eenvoudigste meditatietechniek, gewoon zitten, perfecte houding, rug recht, ogen gesloten of halfopen, volledige aandacht.

We beginnen hiermee tijdens de opleiding en geven dit geleidelijk als huiswerk mee zodat op het einde van de opleiding de student minimaal 2 x 20 minuten per dag deze zitmeditatie beoefent.

1e jaar 1x15 min / elke dag

2e jaar 2x15 min / elke dag

3e & 4e jaar 2x20 min dagelijks

1 Indeling van de opleiding

De opleiding tot Midline cranio sacraal therapeut is een 4 jarige HBO opleiding. Daarnaast bestaat er een verkort HBO traject van 3 jaar. Een goede keuze als je je werkveld binnen gezondheid en welzijn wilt verbreden en verdiepen. Voor verdere toelichting verwijzen we naar de voorwaarden behorend bij de HBO conforme opleiding 2021-2022.

1.1 Leerjaar 1

Omvat de volgende modules en lesactiviteiten:

- Basiscursus 4 dagen en 2 oefendagen
- Verdieping Ritmes, Meridianen en Ontwinden 4 dagen en 2 oefendagen
- ME-coaching 1 dag
- Sphenoïd 4 dagen en 2 oefendagen
- Praten met het Hart (SER) 4 dagen en 2 oefendagen
- Praktijk examen toets 1e leerjaar (summatief over de eerste 3 modules) (1 dag)
- ME-coaching 1 dag

Voor de Basis module maakt de student

- een reflectie en behandelverslag
- leest en leert vakliteratuur
- oefent de praktijk thuis en/of in intervisie groepjes
- neemt drie behandelingen bij therapeuten. Dit dient de student zelf te regelen

Voor de module Verdieping Ritmes, Meridianen en Ontwinden, Sphenoid en Praten met het Hart maakt de student tevens een casus per module, om zich de anatomie eigen te maken.

Voor elke ME-coaching dag maakt de student een reflectieverslag.

1.2 Leerjaar 2

Omvat de volgende modules en lesactiviteiten:

- Mond-en oorwerk 4 dagen 2 oefendagen
- Harttoets 1 dag
- Ken je Brein 1-werken met het alarmsysteem (SER) 4 dagen en 2 oefendagen
- Gevoelens, Emoties en Innerlijke ruimte 3 dagen (geen cranio-sessiewerk)
- Mondtoets 1 dag
- Oogwerk 4 dagen en 2 oefendagen
- Alarm en Oog toets 1 dag
- ME-coaching 1 dag

Voor de modules Mond- en oorwerk, Ken je brein I en Oogwerk maakt de student

- een casus om zich de anatomie eigen te maken
- een reflectie en behandelverslag
- leest en leert vakliteratuur
- oefent de praktijk thuis en/of in intervisie groepjes
- neemt drie behandelingen bij therapeuten. Dit dient de student zelf te regelen

Voor de module Gevoelens, Emoties en Innerlijke ruimte en de ME-coaching dag maakt de student een reflectieverslag.

We raden je aan pas in leerjaar 3 te beginnen met je MBK, maar het mag ook in het tweede leerjaar. Vanaf dit jaar ga je ook stage lopen door modules of oefendagen voor de tweede keer te volgen.

Aantal stage-uren in te vullen: 48

1.3 Leerjaar 3

Omvat de volgende modules en lesactiviteiten:

- ME-coaching 1 dag
- Praten met het Immuunsysteem (SER) 4 dagen en 2 oefendagen
- Pasgeborenen en kinderen 4 dagen en 2 oefendagen
- Oefendag Technieken
- Stervensbegeleiding 4 dagen
- Advanced 5 dagen incl. overnachtingen
- Praktijktoets examen
- ME-coaching 1 dag

Voor de modules praten met het Immuunsysteem en Pasgeborenen en kinderen maakt de student

- een casus om zich de anatomie eigen te maken
- een reflectie en behandelverslag
- leest en leert vakliteratuur
- oefent de praktijk thuis en/of in intervisie groepjes
- neemt drie behandelingen bij therapeuten. Dit dient de student zelf te regelen.

Voor de module Stervensbegeleiding, de Advanced en elke ME-coaching dag maakt de student een reflectieverslag.

In dit jaar begin je met je MBK. Je begint nog niet met je scriptie.

Aantal stage-uren in te vullen: 27

1.4 Leerjaar 4

Omvat de volgende modules en lesactiviteiten:

- Therapeutische communicatie I 4 dagen
- Stage en praktijkvoering 2 dagen
- Therapeut in de praktijk, 4 dagen (geen cranio module)
- Therapeutische communicatie II 4 dagen
- Eindwerk/scriptie
- Afronden Westerse Medische Basiskennis op HBO-niveau (buiten de opleiding).
Drie behandelingen bij therapeuten. Dit dient de student zelf te regelen (4,5 uur)

Examentraject

- Scriptie onderwerp/inhoudsopgave
- Scriptie begeleidingstraject
- Eindwerk beoordelen en afstudeergesprek
- Presentatie en diploma uitreiking

2 Verloop van de opleiding

2.1 Eerste leerjaar:

De modules van het eerste leerjaar dienen gevolgd te worden in de volgorde zoals hierboven beschreven.

Afronding eerste jaar:

- Alle modules/oefendagen zijn gevolgd.
- Na de laatste module doet de student een praktijk examen toets 1e leerjaar (Propedeuse).
- Alle casussen en verslagen zijn ingeleverd en goedgekeurd door de docenten, en na goedkeuring in de DLO gezet.

Beoordeling van het eerste jaar:

Positief studieadvies: de vooropleiding is in orde, alle casussen en verslagen zijn goedgekeurd en aanwezig. Praktijkexamen toets is met een voldoende afgerond, positieve aanbevelingen lesgevers 1e studiejaar. De student krijgt toegang tot het tweede leerjaar.

Voorlopig positief studieadvies: Praktijkexamen toets onvoldoende maar positieve aanbevelingen van docenten 1e leerjaar. Alle casussen en verslagen zijn goedgekeurd en aanwezig. De student krijgt herkansing voor praktijkexamen toets. Haalt de student de toets opnieuw niet, dan dient de student de betreffende module nogmaals te volgen. Dit mag voor de helft van het lesgeld. Aansluitend volgt een nieuwe toets. De kosten van deze nieuwe toets worden in rekening gebracht bij de student. Is de toets met een voldoende afgerond dan krijgt de student alsnog toegang tot het tweede leerjaar.

Negatief studieadvies: de student is niet geslaagd voor Praktijkexamen en heeft een negatieve aanbeveling van docenten 1e leerjaar. De student krijgt geen toegang tot het tweede jaar.

Pas na het behalen van de praktijkexamen toets, een positieve beoordeling van de casussen en de verslagen, een positief advies van de lesgevers 1e leerjaar is het mogelijk om verder te gaan naar leerjaar 2.

2.2 Tweede en derde leerjaar

Het tweede leerjaar kent 3 toets-momenten, zowel praktijk als theorie:

- Hart-toets (formatief)
- Mond-toets
- Alarm/Oog- toets (summatief)

Het derde leerjaar kent er een:

- Examentoets 3e leerjaar (summatief)

Om toegang te krijgen van het tweede tot het derde, en van het derde tot het 4^e leerjaar moeten alle onderdelen met een voldoende zijn afgerond:

- Alle modules, oefendagen zijn gevolgd
- Alle toetsen zijn met een voldoende afgerond, conform regelgeving bij 1e leerjaar.
- Alle casussen en verslagen zijn ingeleverd en goedgekeurd
- Alle aanvullende opdrachten zijn ingeleverd en akkoord bevonden door de lesgever
- Positief advies van de docenten 2e leerjaar voor overgang naar derde leerjaar
- Positief advies van de docenten 3e leerjaar voor overgang naar vierde leerjaar.

Het derde leerjaar is het laatste jaar van de verkorte HBO opleiding. Om mee te kunnen doen aan de eindexamen toets moet er een positief advies zijn na deelname aan de Advanced. Voor overgang tot het 4e leerjaar kan het zijn dat het docententeam van het 3e leerjaar een aanbeveling geeft om aanvullende activiteiten te ondernemen.

Kies je voor de verkorte HBO opleiding en wordt deze met goed resultaat afgerond dan ontvang je een certificaat.

2.3 Vierde leerjaar

Het vierde leerjaar is het jaar waarin de student afstudeert als midline cranio sacraal therapeut. Het is het jaar waar therapeutische communicatie, therapeut in praktijk en stage en praktijkvoering aan bod komen. Tevens is dit het jaar waarin het eindexamen traject wordt ingezet. In of na het vierde leerjaar rondt de student het eindwerk af.

De module Therapeut in de Praktijk is toegankelijk voor iedereen, in elk leerjaar, ook voor mensen van buiten de opleiding.

Voor elke student geldt de verplichting om tijdens de opleiding minimaal 3 behandelingen per jaar (*ivm 3 of 4 jaar opleiding, dus 9 of 12 behandelingen*) te ondergaan bij een afgestudeerde cranio sacraal therapeut. Bewijs hiervoor vormen de facturen van de behandelingen. Deze zet je in de DLO.

Tip. Ben je zelf niet aanvullend verzekerd, maar heb je wel een eigen bedrijf, dan kun je de kosten voor de verplichte sessies opvoeren als kosten voor je onderneming.

NB Deze sessies zijn niet meegenomen in het totaalbedrag van een leerjaar.

2.4 Toegang cursisten tot de modules binnen de opleiding

Het is mogelijk om de modules van het eerste leerjaar te volgen als cursist in eigen tempo en voor eigen ontwikkeling. Doe je alleen de Basismodule dan wordt geadviseerd om

- een reflectie- en een behandelverslag te maken.

Vanaf de module Verdieping Ritmes, Meridianen en Ontwinden maakt de cursist

- een reflectie- en een behandelverslag
- een casus, om zich de anatomie eigen te maken

Wordt het aanbevolen om vakliteratuur te lezen en de praktijk thuis te oefenen en/of in intervisie groepjes. Er is geen verplichting voor de cursist om het praktijkexamen 1e leerjaar te doen.

2.5 Als cursist doorgaan met losse modules na het halen van de propedeuse

Na het behalen van 1e leerjaar/Propedeuse en met een positief advies van de lesgevers 1e leerjaar kan in overleg losse modules binnen de opleidingsjaren gevolgd worden. Net zoals de studenten maakt de cursist voor elke module:

- een reflectieverslag en behandelverslag
- een casus, om zich de anatomie eigen te maken

Wordt het aanbevolen om vakliteratuur te lezen en de praktijk thuis te oefenen en/of intervisie in groepjes. Er is geen verplichting voor de cursist om praktijktoetsen dan wel het eindexamen traject te volgen.

Voor het volgen van de module Pasgeborenen en Kinderen en de Advanced dienen alle voorgaande modules gevolgd te zijn.

Ook afgestudeerden van het Upledger instituut, kunnen de modules van de midline cranio sacraal opleiding volgen als nascholing. Omdat het Upledger instituut een andere benadering van cranio doceert is de voorwaarde dat zij eerst de module praten met het Hart volgen. Ook hier geldt voor het behalen van de modules dat de cursist komende van het Upledger instituut, voor elke module maakt:

- een reflectieverslag en behandelverslag
- een casus, om de anatomie op te frissen

Wordt het aanbevolen om vakliteratuur te lezen en de praktijk thuis te oefenen en/of intervisie in groepjes. Er is geen verplichting voor de cursist om praktijktoetsen dan wel het eindexamen traject te volgen.

Als cursist kun je naast het volgen van midline cranio modules je ook specialiseren.

Een aantal specialisaties zijn toegankelijk voor therapeuten en postpropedeuse studenten (1e leerjaar) van alle disciplines die behandelen via tafelwerk. Dit geldt voor specialisaties/masterclasses met thema Dynamisch & Verstild Lichaamswerk, zijnde PSOAS I - Awareness - diep spierwerk, PSOAS II - Awareness - diep spierwerk: ademhaling en emotie en PSOAS III - Awareness - stretching en rotaties, hara, hart en Middenlijn.

Heb je het eerste leerjaar volledig en met goed gevolg afgerond dan kun je je als cursist specialiseren in Cranio en Meridianen.

Heb je het tweede leerjaar volledig en met goed gevolg afgerond dan kun je je als cursist specialiseren in Biodynamische cranio sacraal therapie.

Andere specialisaties zoals Breinwerk en, Cranio en Familieopstellingen kun je als cursist volgen nadat je het derde leerjaar volledig en met goed gevolg hebt afgerond.

3 Stage

Om je de gelegenheid te geven zoveel mogelijk praktijkervaring op te laten doen dien je minimaal 75 uur stage te lopen.

Stage kun je als volgt aanvullen:

- Na het behalen van je propedeuse start je met het volgen van stage in een van de modules van het eerste leerjaar. Na afronding van het tweede leerjaar volg je stage bij een van de modules in het eerste en/of tweede leerjaar enz. Per stagejaar kun je voorkeur voor twee modules aangeven. Hier zal zoveel mogelijk rekening mee gehouden worden. Op moment dat de stage plekken van de voorkeur modules bezet zijn stemmen we gezamenlijk af welke stageplekken nog vrij zijn waar je stage gaat lopen. Tijdens deze modules neemt de student nogmaals deel aan de theoretische uitleg en volgt als toeschouwer de sessies van collega-studenten. Indien mogelijk/gewenst kan de student zelf nogmaals aan het praktische deel deelnemen. Hieraan zijn geen kosten verbonden.
- De student kan meelopen als stagiair tijdens de oefendagen. Dit kan enkel als de student betreffende fase heeft afgerond en de verplichte oefendagen al gevolgd heeft.

Na elke dag is er met de stagiaires een dag-evaluatie. Hoe gaat het met je? Hoe is het gegaan? Wat is opgevallen? Na de stage schrijf je een kort stageverslag met je ervaringen en stuurt dit toe aan de docent. Na goedkeuring upload het verslag na goedkeuring in de DLO. Daarnaast zorg je dat het stageformulier ondertekend wordt door de docent en plaats je het in de DLO.

Tijdens deze stagevorm neemt de student nogmaals deel aan de theoretische uitleg en volgt als toeschouwer de sessies van collega-studenten. Indien mogelijk/gewenst kan de student zelf nogmaals aan het praktische deel deelnemen.

Aan deze stagevorm zijn geen kosten verbonden.

- Je loopt mee in de praktijk van een Cranio Sacraal Therapeut (PCSA of Upledger). Indien dit het geval is laat de student het stageformulier met daarop vermeld het aantal uren stage aftekenen door de desbetreffende therapeut. De student uploadt dit formulier in het DLO.

- Je kunt gevraagd worden om assistentie te bieden tijdens open dagen. Dit telt mee als stage.
- Je kunt gevraagd worden om assistentie te bieden tijdens beurzen of andere vormen van voorlichting. Dit telt mee als stage.
- Je kunt gevraagd worden om als cliënt deel te nemen tijdens het afnemen van de toetsen. Voorwaarde hiervoor is dat je zelf deze toetsen al hebt gedaan en met positief resultaat hebt afgerond.

Bij deze laatste drie vormen van stage laat de student het stageformulier met daarop vermeld het aantal uren stage aftekenen door de verantwoordelijke bij de open dagen, tijdens de beurzen of de verantwoordelijke van de toetsdag.

3.1 Protocol stagiair en assistent

Binnen de PCSA is het mogelijk te assisteren of stage te lopen bij modules en oefendagen. Als assistent kun je zo nascholingspunten behalen.

Als stagiaire

- Maak je de groep even als nodig.
- Breng je je innerlijke ervaring mee in de groep en het veld.
- Door je meevoelen (liggen en werken) wordt het veld verdiept en verrijkt met ervaring.
- het herhalen van de module geeft je de mogelijkheid de theoretische uitleg nogmaals tot je te nemen. Het thema van de module wordt anders opgenomen, rustiger. meer layed-back. Hierdoor komt verdieping en vallen vaak de eigen puzzel steentjes op hun plaats.

Als assistent ben je verbonden met en in het grotere veld. Dit betekent dat:

- Je goed geaard bent.
- Van hieruit 'holding the field in presence, in no-mind aanwezig.
- Je bent verbonden met en in het grotere veld.
- Je zit naast of tegenover de leraar om het veld mee te dragen.
- Je bent niet aan het schrijven of lezen.

Gedurende de dag wordt samen thee gemaakt, opgeruimd en schoongemaakt. voor deze taken bestaat een aparte lijst aanwezig in het leslokaal.

Voor aanvang stemt de docent samen met assistent/stagiair af wat er van hem/haar verwacht wordt. hoe gaan we het doen, wie zit waar in/aan de rand, van het veld.

Na elke dag is er met de stagiaires en assistenten een dag-evaluatie;

Hoe gaat het met je? Hoe is het gegaan? Wat is opgevallen?

Welke cursisten/processen zijn opgevallen en hebben speciale aandacht nodig?

Wat is er verder nog te zeggen?

De stagiaire schrijft een kort stageverslag, stuurt dit aan de docent en na goedkeuring uploaden in de DLO.

Als assistent ontvang je vanuit de administratie een document dat je kunt inzetten voor nascholingspunten.

Wie komt er in aanmerking voor stage of assisteren?

Een stagiair is een PCSA-student die tenminste het eerste leerjaar (4 modules) heeft afgerond en de praktijktoets 1e leerjaar (propedeuse) heeft behaald. Stagelopen is voorbehouden aan studenten die zich per leerjaar inschrijven. Een stagiair kan zich aanmelden voor een module en/of een oefendag per e-mail aan opleiding@pcsa.nu.

Een assistent is een afgestudeerde Cranio Sacraal Therapeut. Een assistent kan zich aanmelden voor een module en/of een oefendag per e-mail aan docent & opleiding@pcsa.nu op voorwaarde dat je de betreffende module als deelnemer hebt

gevolgd. De assistent kan deze uren indienen voor nascholingspunten (NAP's).
Assisteren kost € 100,- per module en € 35,- per oefendag.

Alle **aanmeldingen** zijn optioneel tot twee dagen voor de module start.
Dit omdat er voorrangsregels gelden:

In volgorde van voorrang:

1. Mensen die (meestal na de Advanced) opdracht krijgen om een bepaalde module nog eens over te doen om te kunnen afstuderen
2. Mensen die dat advies al eerder kregen in de studie van de lesgever.
3. Mensen die een deel van de module hebben gemist en de rest van de module dan als stage doen om de groep stabiel te houden
4. Zijn er meer dan 2 mensen die op grond van deze drie redenen als stagiair willen worden toegelaten, dan **kan** het maximum van 2 eventueel worden losgelaten.
5. Mensen die een module al eerder hebben gedaan en deze als stagiair willen volgen om bij hun jaar te kunnen blijven. (Dit kan bijvoorbeeld voorkomen bij modules die los toegankelijk zijn (geweest). Zij hebben alleen voorrang boven andere studenten als ze deze module nog niet eerder opnieuw als stagiair hebben gedaan!
6. Mensen die nog niet aan hun 75 uur zitten, hebben voorrang boven mensen die al wel 75 uur stage hebben gelopen
7. Mensen die de module nog niet als stagiair hebben gevolgd, hebben voorrang boven mensen die hem al eens eerder hebben gedaan als stagiair.
8. Mensen die een studie stop hebben, mogen alleen stage lopen in de drie maanden voordat hun studie stop eindigt, en dat bij maximaal 1 module.

Als de groep oneven is, kan een uitzondering gemaakt worden op het maximum van 2 stagiaires als hierboven genoemd. Dan werk deze persoon met zijn of haar eigen studentengroep.

Twee dagen voor de module start krijg je alle informatie.

De regels voor **deelname als:**

Stagiair:

- Je vraagt vooraf aan de desbetreffende docent (of leest in je uitnodiging) hoe laat je verwacht wordt. Dat kan zijn een half uur of drie kwartier van tevoren.
- Je hebt een dienende rol in de groep en voor de docent. Dat kan betekenen dat je in het theoriegedeelte op de zitbank of achteraan in de klas plaatsneemt om zo de nieuwe studenten vooraan te doen zitten.
- Je houdt subtiel contact met de docent over wat er van je verwacht wordt.
- Je houdt je afzijdig van wat er op de behandelafel gebeurt.
- Als je iets opvalt waarbij je meent dat er hulp nodig is dan sein je de docent in.
- Je onthoudt je van inhoudelijke feedback naar studenten toe. Dat is voorbehouden aan de docent.
- Om de studenten hun leerproces zo goed mogelijk te laten verlopen stel je zelf weinig tot geen vragen tijdens de theorie en de demo's. De vragen die je hebt stel je pas nadat de studenten hun vragen hebben kunnen stellen.
- Als de groep oneven is, word je gevraagd de groep even te maken tijdens het praktijkgedeelte. Als er voldoende mensen zijn, is er vaak gelegenheid de sessies gewoon mee te doen. Maar, als je toch aan de zijlijn terecht komt, is dat zeer leerzaam. De afstand waarmee je in het veld bent geeft een extra dimensie.
- Je kan gevraagd worden om als model te liggen tijdens de demonstratie. Het is dan niet de bedoeling dat je in proces gaat. Tenzij de docent je daartoe uitnodigt.
- Je bent, samen met de andere stagiaires en assistenten, verantwoordelijk voor het corvee, d.w.z. het schoonhouden van de ruimte, koffie of thee te maken, prullenbakken legen ed. In de keuken hangt een to-do-lijst. Help zorgen dat de keuken er fris bij staat, tijdens de module en bij de oplevering voor de volgende module.

- Aan het einde van de dag ga je pas naar huis als de corvee taken zijn afgerond. Je meldt je af bij de docent.

Iedere dag is er een dag-evaluatie en na afloop schrijf je een kort verslag van de stage en mailt dit naar de docent. In dit verslag verwoord je wat je alsnog geleerd hebt of ervaren hebt op vakgebied. Het **goedgekeurde** verslag (dus na verwerking eventuele feedback) zet je in de DLO.

Na afloop vult de docent het stageformulier in dat je geprint hebt meegenomen. Dit formulier upload je in de DLO.

Assistent:

- Je vraagt vooraf aan de desbetreffende docent hoe laat je verwacht wordt. Dat kan zijn een half uur of drie kwartier voor aanvang van de les.
- Kijk vooraf welke literatuur verplicht is bij de betreffende module en lees deze bij voorkeur voor aanvang van de module.
Een assistent is verbonden met en in het grotere veld. 'holding the field in presence', in no mind aanwezig, niet aan het schrijven of lezen.
- Jouw taak is dienend aan de docent en aan de studenten. Tijdens de module houd je daarom contact met de docent over wat deze van je verwacht.
- Gezien je dienende rol in de groep en voor de docent, kan dat betekenen dat je in het theoriegedeelte op de zitbank of achteraan in de klas plaatsneemt om zo de nieuwe studenten alle kansen te geven.
- Om de studenten hun leerproces zo goed mogelijk te laten verlopen stel je zelf weinig tot geen vragen tijdens de theorie en de demo's. De vragen die je hebt stel je pas nadat de studenten hun vragen hebben kunnen stellen. Of je bewaart ze voor een onbewaakt moment in de pauze.
- Je mag op aanwijzing van de docent assisteren bij wat er op behandelafel gebeurt.
- Hierbij onthoud je je ten alle tijden van inhoudelijke feedback aan een student. Dit om helderheid te behouden voor alle partijen. Kwaliteitsbeoordelingen zijn voorbehouden aan de docent. Wel kan je waarnemingen, als ze je belangrijk lijken, delen met de docent, ook als de docent daarnaar vraagt. De docent is ten alle tijden de enige die met de student in communicatie gaat over diens kwaliteiten of bij meningsverschillen.
- Als de groep oneven is, kan je gevraagd worden de groep even te maken tijdens het praktijkgedeelte. Stagiaires hebben hierin voorrang.
- Je kan gevraagd worden om als model te liggen tijdens de demonstratie. Het is dan niet de bedoeling dat je in eigen proces gaat. Tenzij de docent je daartoe uitnodigt.
- Je bent, samen met de andere stagiaires en assistenten, verantwoordelijk voor de corvee, d.w.z. het schoonhouden van de ruimte, koffie of thee te maken, prullenbakken legen ed. In de keuken hangt een to-do-lijst. Houd de ruimte fris en proper, zowel tijdens de module als bij de oplevering voor de volgende module.
- Tijdens de les mag je een student wijzen op zijn/haar verantwoordelijkheid de cursusruimte netjes en schoon achter te laten.
- Aan het einde van de dag ga je pas weg als de corvee taken zijn afgerond. Je meldt je af bij de docent.
- De assistent ontvangt na afloop een assistentie bewijs met daarop het aantal assistentie uren, ondertekend door de docent. Deze kan je inzetten voor nascholingspunten bij je beroepsvereniging.

4 Verslaglegging

Vanaf de eerste module begin je met het aanleggen van drie verschillende documenten:

- Verslagen van de modules (reflectieverslag);
- Verslagen van sessies (behandelverslag);
- Vanaf het tweede jaar: verslagen van stage (stageverslag).

Vanaf de module verdieping, ritmes en meridianen wordt dit aangevuld met

- Het maken van een casus per module

Voor elke verslagvorm heb je een richtlijn in de DLO staan, inclusief naamgeving van het document. Elk document voorzie je op de eerste pagina van je naam, emailadres, telefoonnummer en een FOTO.

Met het schrijven van verslagen laat je je docenten zien wat je hebt geleerd, hoe jij de module/sessie/stage hebt ervaren en wat het met je heeft gedaan. Op deze manier kunnen docenten studenten goed volgen. De verslagen kunnen leidraad zijn tijdens het tweejaarlijks docentenoverleg van de lesgevers.

Je krijgt op je verslag feedback van de docent. Als nodig, verwerk je deze feedback en stuurt het bijgewerkte verslag nogmaals naar de docent. **Pas als de docent akkoord geeft**, sla je het verslag op in je DLO.

NB. Het is belangrijk dat dat de verslagen gaan over jou en niet wat er gebeurde bij je cliënt/medestudent. Er worden derhalve geen namen genoemd van anderen.

Indien de docent dit noodzakelijk acht kan hij het verslag bespreken met de docenten van voorgaande en/of toekomstige modules. Dit om, waar nodig, de juiste zorg te kunnen bieden en een veilige omgeving te waarborgen. Uiteraard wordt de privacy van iedere student gerespecteerd.

4.1 Verslagen modules (reflectieverslagen)

In de verslagen van de modules komt het volgende aan de orde:

1. Zijn er inzichten die deze module je heeft gebracht?
2. En hoe werkt dit door in het dagelijks leven?

Dit mag max. 1 A4-tje zijn. Het gaat om de essentie.

Na afloop van de module stuur je binnen 2 weken na de laatste oefendag je document naar de betreffende docent. De docent geeft binnen 4 weken feedback die in dit document opgenomen en verwerkt dient te worden. **Pas na akkoord van de docent** zet je het verslag in de DLO.

Het kan zijn dat de docent nog 1 of 2 extra vragen toevoegt. In dat geval zal de docent dit zelf aan de student doorgeven.

4.2 Verslagen sessies (behandelverslagen)

Na iedere module geef je thuis minstens 5 behandelingen waarin de geleerde technieken worden toegepast. Deze behandelingen laat je aftekenen door je cliënt. Een aftekenblad kun je downloaden uit de DLO. Het ingevulde aftekenblad kun je weer uploaden in de DLO.

Een van deze behandelingen wordt uitgeschreven in een verslag. In dit verslag komt aan de orde:

- De ervaringen/proces van de cliënt.
- Beschrijf je ervaringen als behandelaar van deze cliënt.
- De inzichten die verkregen zijn tijdens het geven van de sessie.

- M.a.w. wat ging er goed en waar liep je tegen aan.

NB: i.v.m. de privacy worden er geen volledige namen van cliënten genoemd. Je kunt volstaan met een voornaam of letter.

Wanneer je de sessie gegeven hebt en hebt uitgewerkt stuur je het document naar de betreffende docent. De docent geeft feedback die je in dit document verwerkt. **Pas na akkoord van de docent** zet je dit verslag in de DLO.

4.3 Verslagen stages

Na het volgen van je stage schrijf je hierover een verslag.

Per moment max. 1 A4-tje met daarin antwoord op de volgende 2 vragen:

1. Zijn er inzichten die deze stage je heeft gebracht?
2. Hoe kun je dit toepassen in je praktijk?

Na afloop van de stage stuur je binnen 2 weken je document naar de betreffende docent.

De docent geeft binnen 4 weken feedback wat in dit document opgenomen en verwerkt dient te worden.

Je zet de verslagen in de DLO **na akkoord van de docent**.

4.4 Casus

Vanaf de module Verdieping Ritmes, Meridianen en Ontwinden wordt bij iedere midline cranio module een casus gemaakt. Uitzondering is bij de module stervensbegeleiding. De case kun je alleen maken, met medestudenten of in intervisiegroep. Met een case maak je je de biologie eigen, krijg je inzichten in de werking van het menselijk lichaam, op fysiek en mentaal/emotioneel gebied. Samengevat biedt een case je de mogelijkheid tot het ontwikkelen, aanscherpen en toetsen van je vaardigheden bij het

- beoordelen van situatie van de cliënt
- stellen van de juiste vragen
- omschrijven van het centrale probleem
- opstellen van een behandelplan
- maken van een anamnese

De uitwerking van de case stuur je aan docent van betreffende module, binnen 4 weken na de laatste oefendag van de module.

Nadat de docent het document heeft goedgekeurd, upload je het document in de DLO

5 Individuele sessies

Om het geleerde goed te kunnen integreren, je eigen Middenlijn te hervinden en je bagage af te leggen, EN om te begrijpen wat het voor jouw cliënten betekent om op tafel en in proces te gaan, is het noodzakelijk om zelf behandelingen te ondergaan bij een gediplomeerd Cranio Sacraal Therapeut.

Tijdens de opleiding dient men minimaal 3 maal per jaar een individuele sessie te ondergaan bij verschillende gediplomeerde Cranio Sacraal Therapeuten. Gedurende de hele 4 jarige opleiding dient men minimaal 12 individuele sessies te hebben ondergaan bij ten minste 4 verschillende therapeuten. Bij de 3 jarige opleiding zijn dit minimaal 9 individuele sessie bij ten minste 3 verschillende therapeuten.

Upload je facturen in de DLO.

Tip. Ben jezelf niet aanvullend verzekerd, maar heb je wel een eigen bedrijf, dan kun je de kosten voor de verplichte sessies opvoeren als kosten voor je onderneming.

NB: Deze sessies zijn niet meegenomen in het totaalbedrag van een leerjaar.

6 Studentensupport/persoonlijke studiebegeleiding

Heb je als student behoefte aan individuele begeleiding dan kun je dit apart inkopen.

Deze begeleiding staat in het teken van de opleiding en wil studenten ondersteunen in hun eigen groeiproces om zo de inhoud van cranio midline en ME-coaching beter te integreren en praktisch toe te passen in het leven en je praktijk. Hiervoor contact opnemen met opleiding@pcsa.nu

Een studiebegeleider zal contact met je opnemen en samen wordt gekeken waar de behoefte ligt, hoe dit gezamenlijk wordt opgepakt, het aantal sessies en de kosten. Hier wordt verslag van gemaakt en na akkoord door ondertekening van beide partijen start het studentensupport traject.

Let wel studentensupport is geen therapievorm.

Het richt zich op de individuele student in relatie tot diens ontwikkeling van het craniovak en de ontwikkeling tot cranio sacraal therapeut.

Tijdens studentensupport kan in samenspraak met de studiebegeleider aan de volgende punten gewerkt worden:

- Hoe gaat het met je cranio? Wat voel je, waar ben je enthousiast over, wat vind je spannend, hoe veranker je je ervaringen?
- Wat brengt de cranio, wat brengt de opleiding bij je teweeg?
- Wat gebeurt er in je lichaam tijdens het werken met een cliënt? Welke gedachten, gevoelens en lichaamssensaties worden opgeroepen? Hoe ga je daarmee om?
- Hoe hangen deze ervaringen eventueel samen met jouw persoonlijke levensgeschiedenis?
- Hoe drukt zich dit uit in je houding en handelen?
- Wat zijn daarvan de effecten op de cliënt?
- Hoe ga je als therapeut op een goede manier om met deze gevoelens en gedachten?

Het doel is dat door aan deze punten te werken, je een goede Cranio Sacraal therapeut zult worden, in de ruimste zin van het woord.

Studentensupport is er mede op gericht de eigen kwetsbaarheden en eigen pantsers, die kwetsbaarheid

afdekken, helder te krijgen en hanteerbaar te maken. Hier ligt immers de bron van overdracht en tegenoverdracht, van onecht gedrag, pleasersgedrag, "wetenwatgoedisvoordeccliënt", reddersgedrag en afstandelijkheid, die een negatieve uitwerking kunnen hebben op het therapieproces. de studiebegeleiding richt zich op het herontdekken en versterken van een andere stevigheid: die van de cranio-Middenlijn, die van echtheid, respect en empathie, mededogen, levendigheid en creativiteit van de therapeut.

Het uiteindelijke doel is, dat je in staat zult zijn de cliënt waardevrij te zien als een individueel mens die bij je komt voor professionele hulp. zo bezie je, met liefde, ook alle bewust of onderbewust opgeroepen tegenoverdrachtreacties bij jezelf. Van de therapeut wordt verwacht dat hij/zij in staat is authentiek te reageren en de cliënt, waar nodig, oprechte passende feedback te geven.

Wanneer je en/of je studiebegeleider tijdens dit traject of de opleiding ontdekt dat je om deze zaken op te lossen dieper moet graven dan het verkrijgen van inzicht alleen, verdient het aanbeveling deze zaken in therapie uit te zoeken. De studiebegeleider van studentensupport, de lesgever en de medestudenten kunnen in de ogen van de opleiding tijdens dit traject en het geven/ontvangen van de lessen niet optreden als therapeut van de student. Verwijzing door de opleiding naar een therapeut die in staat is procesmatig te werken is aan te raden. In tegenstelling tot de studentensupport wordt over de inhoud en voortgang van de therapie geen contact onderhouden tussen de therapeut enerzijds en de studiebegeleider van het support traject, c.q. opleiding, anderzijds. Wel kan de opleiding om een kwantitatieve verklaring vragen van het aantal therapeutische sessies. Op eigen verzoek kan wel een inhoudelijk gesprek gevoerd worden tussen de partijen.

7 Digitale Leeromgeving (DLO)

De DLO is de Digitale Leeromgeving. Daar vind je je studiegids, je rooster, het studentenstatuut, syllabi en hulpdocumenten: alles wat je nodig hebt om je weg te kunnen vinden.

Verder is dit de plek waar je al je verslagen kunt opslaan. Iedere student heeft hier een eigen map die niet door andere studenten is in te zien. Docenten hebben wel toegang tot de mappen. Iedere student die zich voor een leerjaar aanmeldt zal informatie krijgen over en toegang krijgen tot de DLO.

Uiteraard is de DLO goed afgeschermd voor buitenstaanders en hoef je niet bang te zijn dat je persoonlijke info in handen komt van anderen.

Zet in de DLO bij aanvang van je opleiding een scan van je hoogst genoten diploma en een met code vergrendelde studentenverklaring.

Daarna is het de bedoeling dat je de map gaat vullen met

- Alle verslagen casussen die geschreven en gelezen zijn, incl. de feedback van de docent. *Let op: upload deze pas **na akkoord** van de docent/stagebegeleider.*
- Facturen van behandelingen die je hebt ondergaan
- Aftekenbladen van door jou gegeven sessies

Steeds als je iets hebt geüpload, stuur je een mail aan dlopeirsman@gmail.com. Dan wordt ervoor gezorgd dat de upload wordt geregistreerd in je voortgangsoverzicht.

Op deze manier kunnen docenten en het secretariaat snel zien of jij als student bij bent met alle verslagen en opdrachten. Verder is het jouw map, en mag je er alles in stoppen wat je wilt. Tevens is het ook jouw verantwoordelijkheid om je map op orde te houden. Zie je een discrepantie, meld die dan aan dlopeirsman@gmail.com.

Twee maal per jaar houdt het docententeam een studenten-bespreking. Hier wordt besproken wat de docenten waarnemen bij jou als student. Hiervan wordt dan een verslag gemaakt, dat zal worden opgeslagen in de docenten afdeling van de DLO. Zo kan iedere docent volgen wat er in voorgaande modules is gebeurd. Wanneer het nodig is zal een persoonlijke terugkoppeling volgen en wordt de feedback toegevoegd aan jouw map, onder het daarvoor ingerichte tabje. Ook hier geldt uiteraard weer dat we zorgvuldig omgaan met alle informatie en dat alleen zaken vermeld worden die van belang zijn voor je studie.

Je krijgt je inloggegevens toegestuurd als je je aanmeldt voor het eerste leerjaar.

Inloggen doe je op <https://pcsa.nu/dlo/> of via de link rechtsboven aan de algemene website.

Voor elk volgend leerjaar wordt je DLO na je inschrijving uitgebreid met de informatie voor dat leerjaar.

Website

PCSA werkt met een uitgebreide website. Hier is algemene informatie terug te vinden, ook over de voorwaarden en het privacy beleid.

Nieuwsbrief

Een paar keer per jaar verschijnt er een nieuwsbrief die per mail verstuurd wordt. Je kunt je hierop abonneren via de website.

Facebook

Er is een besloten Peirsman Cranio Groep. Je kunt als student toestemming vragen om lid te mogen worden. Hier communiceren studenten en therapeuten met elkaar over Cranio zaken. Het is mogelijk om hier vragen te stellen, collega's tips te geven en er worden oproepjes gedaan om mensen te vragen een groep even te maken. Er mag geen promotie gemaakt worden voor concurrerende activiteiten.

Studentenraad

PCSA streeft naar een goede en open communicatie en heeft korte lijntjes naar de studenten. Iedereen kan alle vragen, opmerkingen, tips en ideeën in eerste instantie doorgeven via de feedbackformulieren of door contact op te nemen via het secretariaat opleiding@pcsa.nu. Voor de klachtenprocedure verwijzen we naar de website. ter info: <https://pcsa.nu/wp-content/uploads/2020/06/Klachtenprocedure.pdf>
Indien er behoefte is bestaat er de mogelijkheid om een studentenraad op te richten.

Helpende handen

Er is een app groep waarvoor je je kunt aanmelden als je last minute beschikbaar wilt zijn om groepen even te maken. Geef daarvoor je naam en mobiele nummer op bij cursussen@pcsa.nu

8 Inhoud Beroepsopleiding tot midline cranio sacraal therapeut

8.1 Leerjaar 1

Omvat de volgende modules:

Inhoud Basis

Doel:

Het leren aanraken van de cliënt op Cranio manier alsmede de eerste aanzet van het leren voelen van het ritme. Eerste inzichten geven van de (Cranio) anatomie van de mens ter voorbereiding en verduidelijking van het aanleren van de basis Cranio-technieken. Het leren reflecteren en uiten van de eigen bevindingen en gedrag.

Theorie:

- beweging van de fascia
- 2de en 3de ritme en stillpoint
- Algemene anatomie Cranio Sacraal Systeem
- Anatomisch begrip en het voelen van de Dura Mater inclusief Falx en tentorium, uitleg Cranio Sacraal systeem.
- Embryonale geschiedenis van de mens met in het bijzonder het centrale zenuwstelsel
- Contra indicaties voor de behandeling
- Gedragcodes van de school: zoals het respectvol benaderen van de medecursisten en geven en ontvangen van feedback
- Opbouw en verwachtingen van de PCSA opleiding
- Theorie van de geschiedenis van Cranio Sacraal therapie
- Sessie opbouw
- Therapeutische kwaliteiten

Praktijk: De student leert onderstaande technieken en weet wanneer en waarvoor deze toe te passen.

De basistechnieken:

- o Optillen en goed leggen van de voeten
- o Wegleggen arm
- o Middenrif-Diafragma
- o Hoofd vasthouden
- o Bekkenbodem technieken:
  - Sacrum voelen en via fascia bekkenbodem ontspannen
  - Armbruggetje (op twee manieren) heupbeenderen uitnodigen te bewegen ten opzichte van het Sacrum), tevens eerste kennismaking met het S.I. gewricht
- o Thoracic Inlet contact maken en ontspannen
- o Hyoid contact en vrijmaken
- o Atlas Occiput 1^e fase: contact maken en laten ontspannen van de nekspieren via volgen fascia bewegingen voelen en ontdekken van de tussenruimte van Atlas en Occiput
- o Atlas Occiput 2^e fase: beweging van het ritme
- o Kaaktechniek, Masseter met de volle hand contact maken en laten ontspannen
- o 2 technieken van de Falx:
  - Frontal lift technieken: contact maken en volgen van de natuurlijk beweging van het Frontal en het herkennen van een stilpoint
  - Pariëtale techniek: vrijmaken van Pariëtalen t.o.v Frontal en Os Temporale
- o 2 technieken van het Tentorium:
  - Sphenoid: compressie/decompressie ten opzichte van de Occiput
  - Earpull: vrijmaken van het Temporalis ten opzichte van de andere omliggende schedelbotten.
- o Occiput-Baby Hold
  - o Nier 1
- Ergonomie achter om en rond de tafel

- Heiligbeen-T12, ritme volgen
- Kundalinibeweging in onderste wervels
- De uitbreiding bekkenboden technieken, S1-L5. creëren van ruimte ten opzichte van het Sacrum en de 5de lendenwervel door hun compressie-decompressie te voelen en te begrijpen.
- o Hyoid technieken:
  - Hyoid vrijmaken van bovenaf ten opzichte van de kaak, tevens zijn de verschillen tussen de Hyoid technieken bekend
  - C2,C3
- o Asymmetrische beweging van de oren en earpull van uit neuraal. Contact maken met de tent en een release uitnodigen
- o Stillpoint technieken
  - EV4 (extentie van het 4de ventrikel) het openen van het ritme en creëren van een stillpoint in de extentie
  - CV4 (compressie van het 4de ventrikel) volgen van het ritme, compressie begeleiden en vasthouden. Hier ontstaat een stillpoint
  - Direction of energy
- o Ontwinding
  - Been
  - Arm
  - Borstkas t.o.v. wervels
  - Nek: de student volgt de natuurlijk beweging in de nek, die mogelijk is bepaald door opgeslagen spanning van (geboorte)trauma. Hierdoor ontstaat diepe ontspanning in het nekgebied. Men leert over overgave en loslaten.
- o Mondtechnieken
  - Verhemelte. Contact maken met zuigreflex en bevestigen van de middellijn.
  - Sinussen openen, de richtvinger op de Vomer,
    - ✓ Aandacht van de andere hand op Maxilla
    - ✓ Aandacht van de andere hand op Nasion/Etmoid
    - ✓ Aandacht van de andere hand op Frontal
    - ✓ Aandacht van de andere hand op Sphenoid
  - Tongriem en mondbodem losmaken.

De **Verdieping Ritmes, Meridianen & Ontwinden module** bestaat uit 12 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

Milne, H. (1998). The Heart of Listening, volume II.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk 22, 23, 30

Netter, F.H. (1997). Atlas of Human Anatomy, second edition.
Summit, NJ: Novartis
pagina 22^{TM} 26

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken van casus

Min. 5 behandelsessies geven

Maken van 1 behandelverslag

1 dag intervisie (zelf organiseren) met medestudenten

Mediteren

Inhoud ME-coaching

Doel:

Het onderzoeken en bewustwording van je-Zelf op het diepste niveau en in relatie met de universele wetten. Inzicht krijgen op eigen handelen. De patronen en conditioneringen van kind af gekopieerd van ouders, school, maatschappij om erbij te horen en te overleven. Bewustwordingsproces wie ben ik relatie tot het grote geheel, wat is mijn droom, mijn levensopdracht en hoe kan ik hier vorm aangeven. Van overleven naar je eigen potentieel ten volle leven. Het geeft een belangrijke fundering in je ontwikkeling naar en van het therapeut zijn.

Theorie:

- Inzicht geven in de ordening van het universum en de manier waarop energetische processen de stoffelijke wereld bepalen en besturen. Macro- en microkosmos.
- Inzichten geven in de levens mechanismen van de mens.
- Inzicht krijgen in het eigen levensplan
- Werken aan je levensmissie.

Praktijk:

De lessen zijn voornamelijk praktijkgericht en geven aanleiding tot zelfreflectie en diep in jezelf kijken om je-Zelf te ontmoeten. Het geeft een basis voor spirituele bewustwording en het ontdekken van nieuwe inzichten en denkmodellen. De opbouw van de praktijklessen richten zich op:

- durf te dromen
- ruim oude programma's op; als je jezelf wilt leren kennen, dien je alle opinies en overtuigingen achter je te laten en alleen maar waar te nemen
- ontwikkeling van het zesde zintuig: Je innerlijk weten, je kompas. Komende vanuit de diepe verbinding met de natuur en al wat is.
- levenskeuze: Wordt je bewust dat jezelf kan kiezen wat je wil met je leven.
- levensdoel: Maak weer contact met de droom van je leven, je grootste (ziels)verlangen. je ware blauwdruk en je echte bestemming.
- transformatie: Je bezieling wordt leidend.

ME-coaching loopt als een rode draad door de opleiding. Het bestaat uit 10 dagdelen van 4 uur verspreid over 3 jaar. Het eerste leerjaar zijn 4 dagdelen voorzien van 4 uur.

De rode draad van ME-coaching is indirecte gekoppeld aan de modules: praten met het Hart, Gevoelens, emoties en innerlijke ruimte, Advanced, Pasgeborenen en Kinderen, Stervensbegeleiding, Therapeutische Communicatie I en II en Therapeut in Praktijk.

Bijhouden van het dagboek van een kunstenaar

Maken van 1 reflectieverslag voor elke ME-Coaching dag

Mediteren

Inhoud Sphenoid

Doel:

Inzicht/kennis verkrijgen van de anatomie en functie van het Sphenoid en de technieken die nodig zijn om disfuncties te herstellen

Theorie:

- hoe de membranen verbonden zijn met de schedelbeenderen en hoe beperkingen daarin elkaar beïnvloeden.
- de bewegingen van sphenoid (flexie-extensie, torsie, sidebending, horizontale en verticale verschuiving en compressie-decompressie) kennen en begrijpen en weten hoe te beïnvloeden
- welke sleutelpositie Sphenoid en Occiput in de schedel en binnen het gehele CS systeem hebben. Hij weet hoe zij samen de schedelbasis vormen.
- het verband tussen de gevolgen die spanningen in het SBJ kunnen hebben in het gehele systeem (bv. in Sutures van de schedel, in de Dura Mater en het bekken)
- de relatie tussen Sphenoid en ethmoid (middellijn).
- de invloed van de kauwspieren (Temporalis, Masseter, Pterygoid medialis) op het gehele functioneren van het SBJ en tevens de relatie met Tent en Falx
- de invloed van Sphenoid op Sacrum en SI gewricht kennen en begrijpen
- de cyclische beweging van de hersenen kennen en begrijpen
- kent en begrijpt de relatie tussen Occiput, Atlas, Dura Mater en myofasciale band

Praktijk: De student leert onderstaande technieken en weet wanneer en waarvoor deze toe te passen.

- o Gronding
- o Hersencyclus
- o Bekkenbodemtechnieken: Sacrum-Ilia, Pubis-Coccyx, Pubis-Coccyx-Ethmoid (regenboog)
- o Spieren van het Cranium: Masseter met gekrulde vingers, Temporalis, Myofasciale band/dwarse sinus, Hyoid-C2-C3_occiput, Hyoid Masseter hold
- o Losmaken van de Falx:
  - Frontal lift in 4 richtingen
  - Falx-Ethmoid
  - Ethmoid-Sphenoid
- o Zygoma's
- o Werken in de mond
  - Vomer-sinussen
  - Vomer –Sphenoid
  - Pterygoid medialis en Masseter Release (mandibulaire Sling)
- o Ontwinden oren van de tent via de oren
- o Sutherland's Lesions (correcties van het Sphenoid)
  - Behandelprotocol voor Craniale letsels
  - Flexie en extensie
  - Torsie
  - Zijwaardse buiging (side bending)
  - Laterale vervorming
  - Verticale vervorming
  - Compressie-decompressie

De **Sphenoid** module bestaat uit:

12 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

Milne, H. (1998). The Heart of Listening, volume II.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk 23,24,28,29

Kern, M. (2005). Wisdom in the body, illustrated edition 2005.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk 1,2 en 3

Netter, F.H. (1997). Atlas of Human Anatomy, second edition.
Summit, NJ: Novartis
pagina 1^{TM} 9

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken van casus

Min. 5 behandel sessies geven

Maken van 1 behandelverslagen

1 dag intervisie (zelf regelen) met medestudenten

Mediteren

Inhoud Praten met het Hart

Doel:

Een aanzet geven bij het aanleren van gesprekstechnieken (SER) tijdens een CS sessie met de nadruk op het bewustzijn van de aanwezige weefsels. Niet het zoeken naar probleem plekken is de hoofdzaak maar eerder het leren kennen van de aard en de levenstaak van de weefsels. Hierin is het leren van een stem geven aan de weefsels het allerbelangrijkste instrument dat gebruikt wordt in verdere SER onderricht.

De realiteit van het Hart en zijn anatomie en zijn meridiaan leren kennen.

De realiteit van het Pericardium en zijn anatomie en zijn meridiaan leren kennen.

Bewust worden welke impact opgroeien op het huidige functioneren van Hart en Pericardium heeft en hoe dit om te zetten in onbelemmerd functioneren.

Theorie:

- Theorie van Energy cyst
- Verschil tussen SER en Emotioneel Release
- Verschil tussen Bewuste en Onbewuste Mind
- Beschrijving van de Dura Mater, Cranio Sacraal vocht, Ruggenmerg
- Beschrijving van de 4 grote zenuwbanen, armen (2) en benen (2)
- Anatomie van het Pericardium
- Anatomie van het hart, van buis tot 4 kamers
- Anatomie van het hart als onderdeel van de hersenen
- Bewuste ommekeer van de bestaande profielen in hart en Pericardium
- Eigen hart-ervaring

- Werken met weerstand
- Verdieping van kennis over bewustwordingsconcepten zoals het hogere zelf, cel-bewustzijn, communicatie tot op cel niveau
- interpretatie van de weergave van de eigen hartsessie op papier (tekening)
- introductie en communicatie met het emotionele hart, het elektro magnetische hart, het hart van communicatie en eenwording (het hart verbindt met AI), het is dus AI, wie in zijn hart is kan alleen maar hier zijn in het Nu
- bewustwording van de verbinding met AI, en de noodzaak te transformeren
- bewustwording en ervaren van de richting die altijd uitmond in het totale Niets, het totale Nu, ritme-loos, vorm-loos, tijd-loos, ruimte-loos, vol van Niets en Alles tegelijkertijd.

Praktijk: De student leert onderstaande technieken en weet wanneer en waarvoor deze toe te passen.

- o Therapeutische vorming
  - eigen ervaring als sleutel
  - Middenlijn als techniek/meditatie
  - Ademhaling
- o Communicatie technieken: communiceren met totale wervelkolom, Dura Mater, CS - vocht en het ruggenmerg zonder tussenkomst van het denken
  - voorbereiding, Fasciale rekking in alle ledematen om in het 3e ritme te komen, ontspannen van trigeminus via Masseter, Temporalis, mediale Pterygoidus en het Trigeminale ganglion, Hyoid, A-O laatste fase
  - Levenstaak leren/Biologieles
  - Praten met cellen
  - Praten met symptoom
  - Vragen en luisteren

De **Praten met het Hart** module bestaat uit:

12 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

Gendlin, E. (1989). Focussen
Haarlem, Nederland: de Toorts

Levine, P. (2011). De stem van het lichaam.
Haarlem, Nederland: Altamira

Vandersteen, (1993). De slimme slapjanus (Suske en Wiske).
Antwerpen, België: Standaard

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken casus

Min. 5 behandelsessies geven

Maken van 1 behandelverslagen

1 dag intervisie met medestudenten

Mediteren

Inhoud ME-coaching

Doel:

Het onderzoeken en bewustwording van je-Zelf op het diepste niveau en in relatie met de universele wetten. Inzicht krijgen op eigen handelen. De patronen en conditioneringen van kind af gekopieerd van ouders, school, maatschappij om erbij te horen en te overleven. Bewustwordingsproces wie ben ik relatie tot het grote geheel, wat is mijn droom, mijn levensopdracht en hoe kan ik hier vorm aangeven. Van overleven naar je eigen potentieel ten volle leven. Het geeft een belangrijke fundering in je ontwikkeling naar en van het therapeut zijn.

Theorie:

- Inzicht geven in de ordening van het universum en de manier waarop energetische processen de stoffelijke wereld bepalen en besturen. Macro- en microkosmos.
- Inzichten geven in de levens mechanismen van de mens.
- Inzicht krijgen in het eigen levensplan
- Werken aan je levensmissie.

Praktijk:

De lessen zijn voornamelijk praktijkgericht en geven aanleiding tot zelfreflectie en diep in jezelf kijken om je-Zelf te ontmoeten. Het geeft een basis voor spirituele bewustwording en het ontdekken van nieuwe inzichten en denkmodellen. De opbouw van de praktijklessen richten zich op:

- durf te dromen
- ruim oude programma's op; als je jezelf wilt leren kennen, dien je alle opinies en overtuigingen achter je te laten en alleen maar waar te nemen
- ontwikkeling van het zesde zintuig: Je innerlijk weten, je kompas. Komende vanuit de diepe verbinding met de natuur en al wat is.
- levenskeuze: Wordt je bewust dat jezelf kan kiezen wat je wil met je leven.
- levensdoel: Maak weer contact met de droom van je leven, je grootste (ziels)verlangen. je ware blauwdruk en je echte bestemming.
- transformatie: Je bezieling wordt leidend.

ME-coaching loopt als een rode draad door de opleiding. Het bestaat uit 10 dagdelen van 4 uur verspreid over 3 jaar. Het eerste leerjaar zijn 4 dagdelen voorzien van 4 uur.

De rode draad van ME-coaching is indirecte gekoppeld aan de modules: praten met het Hart, Gevoelens, emoties en innerlijke ruimte, Advanced, Pasgeborenen en Kinderen, Stervensbegeleiding, Therapeutische Communicatie I en II en Therapeut in Praktijk.

Bijhouden van het dagboek van een kunstenaar.

Maken van 1 reflectieverslag voor elke ME-Coaching dag

Mediteren

Verplichte literatuur:

Bosch, I. (2008). Illusies. Over bevrijding uit de doolhof van destructieve emoties. Amsterdam, Nederland: L.J. Veen

Stroecken, G. & Verdult, R. (2019). De verbroken verbinding met onszelf. Antwerpen, België: Maklu

Het eerste leerjaar wordt afgesloten met

- Praktijktoets 1e leerjaar basistechnieken en Sphenoïd technieken. (Propedeuse-toets)

Vergeet niet de algemeen verplichte literatuur te bestuderen!

8.2 Leerjaar 2

Omvat de volgende modules:

Inhoud Mond- en Oorwerk

Doel:

aanleren van een volledige behandeling van het Viscerale Cranium en Neurale Cranium

Theorie

- anatomie van de schedelbeenderen, het viscerale en neurale cranium
- oorsprong en aanhechting en werking van de
- kauwspieren: M. Temporalis, M. Masseter, M. Laterale Pterygoid, M. Mediale Pterygoid
- mondbodemspieren: M. Digastricus, M. Stylohyoid, Tong, M. Mylohyoidius, M. Geniohyoidius,
- halsspieren: M. Sterno Cleido Mastoideus (SCM), M. Scalenus, M. Omohyoidus
- de anatomie van het uitwendige oor, middenoor en binnenoer: evenwichtsorgaan, trommelvlies, hamer, aambeeld, stijgbeugel, ovale venster, perilymfe endolymfe, cochlea, 3-voudig halfcirkelvormig orgaan en ampullen, vestibule en evenwichtsorgaan
- anatomie van Temporale Mandibulaire Joint en discus
- de relatie en dynamiek van het Sacrum t.o.v. het kaakgebied
- verband tussen de dynamiek van Frontal, Ethmoid, Sphenoid, Vomer, Maxilla, Palatines, Mandibula, Os nasale, Os Temporalis, Occiput, Parietalen, Zygoma.
- de Craniosacrale beweging van de afzonderlijke beenderen die in verband staan met het harde verhemelte (Vomer, Palatines) kennen en begrijpen
- belang van Neutraal in de betrokken botjes weten en begrijpen

Praktijk: De student leert onderstaande technieken en weet wanneer en waarvoor deze toe te passen.

- o Bekkentechnieken
  - Sacrum-elleboog
  - Iliac
  - rotatie Coccyx
  - Psoas ontwinden
  - Coccyx-Ethmoid
- o Mond en kauwspieren
  - N. Trigemini
  - Hyoid/tong
  - M. Temporalis
- o Zygoma met 2 vingers
- o Sinussen
- o Vomer
- o Mediale Pterygoid
- o Nasal Float
- o Maxilla
- o M. Masseter
- o SCM-lymfeknopen
- o M. Digastricus
- o Mastoid-Sphenoid
- o Het oor
  - Floating ears
  - First Aid Sutherland (wobble)
  - Loodgieter
- o Laterale Pterygoid
- o Palatine
- o Mandibula

De **Mond- en oorwerk** module bestaat uit:
16 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

Kortie, J. (2016), *Jouw ziel wil zingen*
Utrecht, Nederland: Ten Have

Milne, H. (1998). *The Heart of Listening*, volume II.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk: 25, 29, 31, 32, 34

Netter, F.H. (1997). *Atlas of Human Anatomy*, second edition.
Summit, NJ: Novartis
pagina 46 tm 57, 87-89

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken casus

Min. 5 behandelsessies geven

Maken van 1 behandelverslagen

1 dag intervisie (zelf regelen) met medestudenten

Meditatie

Inhoud Ken je Brein I - werken met het Alarmsysteem

Doel:

Inzicht verkrijgen in de onderbewuste manieren waarop de mens op stress reageert en deze op een bewuste manier leren beheersen.

Inzicht in de elektrische werking van de hersenen en de invloed op traumawerk.

Theorie:

- opbouw van het zenuwstelsel van eencellige tot mens
- van de opbouw van de breinen (brain stacking) en de onvermijdelijkheid daarvan
- werking en invloed alarmsystemen, stressrespons
- opbouw van de stress respons en de nuclei die daarbij een rol spelen (Spinal Ganglia, Suprachiasmatic Nucleus, Locus Ceruleus, Thalamus, Amygdala's, Hypothalamus, Hypofyse, Bijniere, Hippocampus, RAS, Raphe Nuclei, Periaqueductal Grey, Medulla Oblongata, N. Vagus kernen)
- amygdala's, evenwicht amygdala's, evenwicht Amygdala en Prefrontale Cortex
- Noradrenaline, Adrenaline, Cortisol, Serotonine, Endorfinen
- hormonale balans tussen symp. en para-sympatische systeem
- elektriciteit van deze systemen

Praktijk: De student leert onderstaande technieken en weet wanneer en waarvoor deze toe te passen.

Stresscascade:

- o Vuurballen en schoonspoelen Spinal Ganglia
- o Ventrikels
- o Thalamus
- o Amygdala
  - plaatsbepaling
  - Amygdala's met elkaar en aarde verbinden
  - Amygdala en Frontale Cortex
  - zelfde met uitspraak van AHA gegeven
- o Hypothalamus
- o Infundibulum
- o Hypofyse
- o Cortisolreceptoren in Amygdala en Hypocampus (De banaan)
- o Bijniere
  - kleine teen-bijnier-psoasontwinding
  - Bijnier volledig

RAS (Reticulair alarmsysteem)

- o Hypothalamus-Locus Cereleus as balanceren
- o Parasympatische hormonen
  - Raphe nuclei-seotonine
  - Periaqueductal grey-endorphine

De **Ken je Brein I - werken met het alarmsysteem** module bestaat uit:
16 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

*Felten, D.L. & Maida, M.E. (2018). Netters Neuroscience Coloring Book
Amsterdam, Nederland: Elsevier Health Sciences*

*Kolk, B. van der (2016). Traumasporen.
Eeserveen, Nederland: Mens*

Langedijk, P. De parasympathicus, in relatie met stress, geestelijke en lichamelijke ziekten. Deventer, Nederland: Ankh Hermes

Levine, P. (2007). De tijger ontwaakt. Haarlem, Nederland: Altamira-Becht

Porges, S. W. (2019). Polyvagaaltheorie en de transformerende kracht van veiligheid. Eeserveen, Nederland: Mens

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken van casus

Min. 5 behandel sessies geven

Maken van 1 behandelverslagen

1 dag intervisie met medestudenten (zelf regelen)

Meditatie

Inhoud Gevoelens, emoties en innerlijke ruimte

Doel:

De student leert in contact te komen met eigen gevoelens en emoties en ondervindt zijn innerlijke ruimte; bewust te worden van eigen kind patronen en hoe die (nog) van invloed zijn op het heden; eigen levendigheid, kracht en liefde ervaren.

De student heeft kennis genomen van:

- verschillende methodes om in contact komen met de eigen gevoelens en emoties
- verschillende visies op werken met gevoelens en emoties.
- primaire-, en secundaire gevoelens en emoties en hun oorsprong.
- het begrip kindpatronen en hun invloed op het heden
- co-counselen en Johari venster
- belang om als therapeut te (durven) werken met de (eigen) gevoelens en emoties en (eigen) kindpatronen.
- werkwijzen om in eigen gevoel en emotioneel onderhoud te voorzien waardoor makkelijker bij de innerlijke ruimte ervaren wordt en gemeengoed wordt.

De student leert:

- door middel van verschillende methodes in contact komen met de eigen gevoelens en emotie
- gevoelens en emoties beleven, onderzoeken en accepteren zonder zich ermee te identificeren
- kijken naar de conditioneringen in de eigen jeugd en hoe dat hem / haar (nog) in het heden beïnvloedt.
- sturing geven aan de eigen gevoelens en emoties en keuzemogelijkheden ervaren.
- werken met de eigen weerstand.
- samen met anderen een veilige en liefdevolle omgeving creëren.

- zich open en kwetsbaar opstellen.
- ervaringen met anderen delen.
- middels meditatie ruimte creëren voor waarnemen, bewustwording en inzicht.
- emotioneel onderhoud toepassen in eigen leven.

De module **Gevoelens, emoties en innerlijke ruimte** bestaat uit:

Een lang weekend van 5 dagdelen

Lezen van verplichte literatuur:

Dingjan, O. & Kranenburg, D. (2012). Je eigen-wijze weg, heel het innerlijke kind. Usquert: Aumm instituut

Dingjan, O. & Kranenburg, D. (2012). De weg uit trauma kun je leren. Heling van vroeg trauma: ervaringen, oefeningen en technieken. Usquert, Nederland: Aumm instituut

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof

Meditatie

Inhoud Oogwerk

Doel:

Leren werken met het visuele systeem, ogen en hersenen die bij het zien betrokken zijn en een nieuwe manier van kijken ontdekken

Begrijpen van de achterliggende oorzaken van oogproblemen

Theorie:

- anatomie van de oogkas, botjes, zenuwen en bloedvaten
- anatomie van de uitwendige oogspieren, 4 rectus en 2 obliëk
- zenuwen van de oogspieren en zenuwen van de ogen zelf
- 3 lagen van de oogbol en onderdelen, inwendige oogspieren, ringvormig lichaam, iris, kamervocht, ophanging van de lens
- Retina, kegeltjes en staafjes, overgang naar de oogzenuw
- annulus tendiniosus, oogkanaal en vergroeiing met de Dura Mater in het Sphenoid
- optic chiasme, suprachiasmatic nucleus, optic tract, pulvinar en medial geniculate body
- optic radiation en optic (occipital) cortex
- invloed van de kleine hersenen op zicht
- Glaucoom, staar, macula-degeneratie, diabetes
- Invloed van 2 dimensionale opvoeding en benoeming cultuur op zicht en visie
- Bates methode en zelfhulpoefeningen
- Verandering van assembly point
- de relatie Tentorium, Myofasciale band, transverse sinus en hun invloed op de visuele cortex

Praktijk: De student leert onderstaande technieken en weet wanneer en waarvoor deze toe te passen.

- o Ontspanning van de oogspieren

- o Herhaling van Zeefbeen-coccyx, ontspannen alle kauwspieren, volledige Sphenoid, Frontal Vleugeltechniek
- o Nasal Float
- o Zygoma met 2 of 4 vingers
- o Diagonale oogtechniek
- o Rechte oogtechniek T6.1 met beide handen tegelijk T6.2 eerst links dan rechts
- o Watertechnieken
  - Activatie traanklier
  - Openen lymfeputjes
  - Lymfetechniek met duimen van oog naar putjes
- o Ontwinden oogbol: ontspanning uitwendige oogspieren en Anulus Tendineus
- o Ontwinden oogzenuw, Optisch Chiasme, Release Suprachiasmatic Nucleus
- o Kleine hersenen, Medulla, Ruggenmerg
- o Omkeren van de kijkrichting
- o volgen CS ritme via aanraking oogbol
- o AO via aanraking oogbol

De **Oogwerk** module bestaat uit:
12 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

Barns, J. & Benjamin, A.H. (2015). Beter zien zonder Bril.
Amsterdam: de Driehoek

Naber, S. (2010). Natuurlijk zien en de Bates methode.
Den Adel: Natuurlijk zien

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken van casus

Min. 5 behandelsessies geven

Maken van 1 behandelverslag

1 dag intervisie met medestudenten (zelf regelen)

Meditatie

Inhoud ME-coaching

Doel:

Het onderzoeken en bewustwording van je-Zelf op het diepste niveau en in relatie met de universele wetten. Inzicht krijgen op eigen handelen. De patronen en conditioneringen van kind af gekopieerd van ouders, school, maatschappij om erbij te horen en te overleven. Bewustwordingsproces wie ben ik relatie tot het grote geheel, wat is mijn droom, mijn levensopdracht en hoe kan ik hier vorm aangeven. Van

overleven naar je eigen potentieel ten volle leven. Het geeft een belangrijke fundering in je ontwikkeling naar en van het therapeut zijn.

Theorie:

- Inzicht geven in de ordening van het universum en de manier waarop energetische processen de stoffelijke wereld bepalen en besturen. Macro- en microkosmos.
- Inzichten geven in de levens mechanismen van de mens.
- Inzicht krijgen in het eigen levensplan
- Werken aan je levensmissie.

Praktijk:

De lessen zijn voornamelijk praktijkgericht en geven aanleiding tot zelfreflectie en diep in jezelf kijken om je-Zelf te ontmoeten. Het geeft een basis voor spirituele bewustwording en het ontdekken van nieuwe inzichten en denkmodellen. De opbouw van de praktijklessen richten zich op:

- durf te dromen
- ruim oude programma's op; als je jezelf wilt leren kennen, dien je alle opinies en overtuigingen achter je te laten en alleen maar waar te nemen
- ontwikkeling van het zesde zintuig: Je innerlijk weten, je kompas. Komende vanuit de diepe verbinding met de natuur en al wat is.
- levenskeuze: Wordt je bewust dat jezelf kan kiezen wat je wil met je leven.
- levensdoel: Maak weer contact met de droom van je leven, je grootste (ziels)verlangen. je ware blauwdruk en je echte bestemming.
- transformatie: Je bezieling wordt leidend.

ME-coaching loopt als een rode draad door de opleiding. Het bestaat uit 10 dagdelen van 4 uur verspreid over 3 jaar. Het eerste leerjaar zijn 4 dagdelen voorzien van 4 uur.

De rode draad van ME-coaching is indirecte gekoppeld aan de modules: praten met het Hart, Gevoelens, emoties en innerlijke ruimte, Advanced, Pasgeborenen en Kinderen, Stervensbegeleiding, Therapeutische Communicatie I en II en Therapeut in Praktijk.

Bijhouden van het dagboek van een kunstenaar

Maken van 1 reflectieverslag voor elke ME-Coaching dag

Mediteren

Verplichte literatuur:

Bosch, I. (2008). Illusies. Over bevrijding uit de doolhof van destructieve emoties. Amsterdam, Nederland: L.J. Veen

Stroecken, G. & Verdult, R. (2019). De verbroken verbinding met onszelf. Antwerpen, België: Maklu

In het tweede leerjaar worden de volgende toetsen afgenomen

- Harttoets

- Mond en oor toets
- Alarm/Oog toets (Brein I)

Vergeet niet de algemeen verplichte literatuur te bestuderen

8.3 Leerjaar 3

Omvat de volgende modules:

Inhoud ME-coaching

Doel:

Het onderzoeken en bewustwording van je-Zelf op het diepste niveau en in relatie met de universele wetten. Inzicht krijgen op eigen handelen. De patronen en conditioneringen van kind af gekopieerd van ouders, school, maatschappij om erbij te horen en te overleven. Bewustwordingsproces wie ben ik relatie tot het grote geheel, wat is mijn droom, mijn levensopdracht en hoe kan ik hier vorm aangeven. Van overleven naar je eigen potentieel ten volle leven. Het geeft een belangrijke fundering in je ontwikkeling naar en van het therapeut zijn. **Theorie:**

- Inzicht geven in de ordening van het universum en de manier waarop energetische processen de stoffelijke wereld bepalen en besturen. Macro- en microkosmos.
- Inzichten geven in de levens mechanismen van de mens.
- Inzicht krijgen in het eigen levensplan
- Werken aan je levensmissie.

Praktijk:

De lessen zijn voornamelijk praktijkgericht en geven aanleiding tot zelfreflectie en diep in jezelf kijken om je-Zelf te ontmoeten. Het geeft een basis voor spirituele bewustwording en het ontdekken van nieuwe inzichten en denkmodellen. De opbouw van de praktijklessen richten zich op:

- durf te dromen
- ruim oude programma's op; als je jezelf wilt leren kennen, dien je alle opinies en overtuigingen achter je te laten en alleen maar waar te nemen
- ontwikkeling van het zesde zintuig: Je innerlijk weten, je kompas. Komende vanuit de diepe verbinding met de natuur en al wat is.
- levenskeuze: Wordt je bewust dat jezelf kan kiezen wat je wil met je leven.
- levensdoel: Maak weer contact met de droom van je leven, je grootste (ziels)verlangen. je ware blauwdruk en je echte bestemming.
- transformatie: Je bezieling wordt leidend.

ME-coaching loopt als een rode draad door de opleiding. Het bestaat uit 10 dagdelen van 4 uur verspreid over 3 jaar. Het eerste leerjaar zijn 4 dagdelen voorzien van 4 uur.

De rode draad van ME-coaching is indirecte gekoppeld aan de modules: praten met het Hart, Gevoelens, emoties en innerlijke ruimte, Advanced, Pasgeborenen en Kinderen, Stervensbegeleiding, Therapeutische Communicatie I en II en Therapeut in Praktijk.

Bijhouden van het dagboek van een kunstenaar

Maken van 1 reflectieverslag voor elke ME-Coaching dag

Mediteren

Verplichte literatuur:

Bosch, I. (2008). Illusies. Over bevrijding uit de doolhof van destructieve emoties. Amsterdam, Nederland: L.J. Veen

Stroecken, G. & Verdult, R. (2019). De verbroken verbinding met onszelf. Antwerpen, België: Maklu

Inhoud Praten met het Immuunsysteem

Doel:

inzicht en overzicht verkrijgen in de principes te zien van ons immuunsysteem, verbanden te leren zien van de bijbehorende organen en cellen en de levensstaken van dit systeem te leren kennen. Aanleren van technieken die het immuunsysteem ondersteunen. Bewustzijn creëren over hoe ingenieus ons lichaam werkt en een oneindige nieuwsgierigheid hiervoor op te roepen.

Theorie

- de bouw, werking en functie van het immuunsysteem
- bouw van het lymfiesysteem: ductus lymphaticus dexter en de ductus thoracicus
- de werking, ligging en biologische en energetische functie van de organen die direct betrokken zijn bij ons immuunsysteem, te weten, thymus, milt, lever, het poortadersysteem en de darmen (dunne, dikke, endel, Peyers patches).
- de relatie tussen bovenstaande organen.
- de volgende begrippen: fagocytose, apoptose, afweer (aangeboren en verworven), regeneratie.
- de volgende cellen: macrofagen, stamcellen, rode bloedcellen (erythrocyten), T- en B-cellen, plasmacellen, en immunoglobulinen (antilichamen) en mastcellen.
- antilichaam en antigeen.
- de verschillen tussen rode en witte bloedcellen (erythrocyten en lymfocyten): herkomst, kwantiteit, locatie, levensduur, functie.
- van de opbouw van een enkele cel en kent de verschillende onderdelen: lysosoom, mitochondriën, celkern (nucleus), cytoplasma, ribosoom, Golgi-apparaat, celmembraan, DNA.
- het proces van celdeling en het ontstaan van zygote tot aan het miljarden-cellige organisme dat uiteindelijk een mens is.
- de stoffen en cellen die met weefselherstel te maken hebben: trombocyten, histamine, heparine, serotonine, haptine, secretine.
- de rol van cholesterol.
- van de ontwikkeling van ons immuunsysteem vanaf de embryonale fase tot aan volwassenheid.
- het begrip stofwisseling en waar dat plaats vindt.
- het begrip spijsvertering, en waar dat plaats vindt.
- de route en het recycleproces van de rode bloedcellen en de begrippen hemoglobine, bilirubine en ijzer.
- de volgende pathologieën: auto-immuunziekten, allergieën, kanker.
- de functie en werking van koorts.
- de voor- en nadelen en werking van vaccinatie's.
- de functie van het immuunsysteem binnen de hersenen, incl. de kennis van de bloed-breinbarrière en de rol die monocytten hier kunnen spelen, evenals astrocyten.
- de bot-opbouw, betekenis en functie van het beenmerg,
- en begrijpt het samenspel tussen de alarmsystemen en het immuunsysteem.
- weet welke werkt op overleven op lange termijn en welke op korte termijn.
- weet welke parasymptisch is te noemen en welke sympathisch.
- de volgende immuun cellen: monocytten, natural killer cells, mastcellen, neutrofielen, granulocyten, eosinofielen, basofielen, megakaryocyten, dendrietcellen, cytokinen.

Praktijk: De student leert onderstaande technieken en weet wanneer en waarvoor deze toe te passen.

- o schoonspoelen lymfe: Putjes openen, Oksels, Liezen
- o contact maken/communiceren met Thymus en regeneratie aanbieden
- o contact maken/communiceren met en regenereren van
  - hart, longen, kleine bloedsomloop en aorta
  - hart, milt, poortader, lever, hart
  - hart, aorta, nieren, hart
- o immuunsysteem binnen de Dura Mater
  - herstel volledig bloedvaatsysteem
  - herstel volledig Cranio Sacraal Systeem (Choroid plexi, ventrikels, glymfatisch systeem, arachnoid villi)
- o contact maken met en regenereren van NEC's en Microglia
- o N. Vagus herstellen en contacten met organen bevestigen

De module **Praten met het Immuunsysteem** bestaat uit:

12 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

*Upledger, J. (2010). Cell Talk, Transmitting Mind into DNA.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 en 9.*

*Lipton, B. (2007). Biologie van de overtuiging.
Deventer: Ankh Hermes*

*Fransen, H. (2010). Bondgenoot, autobiografie van een immuuncel.
Groningen: De Zaak*

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken van een casus

Min. 5 behandelsessies geven

Maken van 1 behandelverslagen

1 dag intervisie met medestudenten (zelf regelen)

Meditatie

Inhoud Pasgeborenen en kinderen

Doel: De student leert werken met pasgeborenen en kleine kinderen. Voorwaarde hiervoor is dat de student zelf inzicht krijgt in het levensdoel waarmee hij hier op aarde kwam.

De student krijgt dit inzicht door:

- het eigen geboorte trauma te verwerken door een hergeboorte te beleven
- het leren aanpassen van de cingulate gyrus door deze te 'resetten'
- de eigen placenta te ervaren en die energie terug te claimen

Theorie:

- de embryologie vanaf conceptie tot geboorte
- de craniale zenuwen, 9,10,11,12, en hun mogelijke disfuncties
- de bouw van de craniale botten na de geboorte
- anatomisch en energetisch belang van de placenta
- de waarde en het belang van borstvoeding
- de waarde en het belang van een lotus-geboorte
- de mogelijke gevolgen van een keizersnede/zuignap/niet natuurlijke geboorte
- welke Fasciale, Viscerale en Craniale technieken te gebruiken om het lichaam van moeder te openen voor de geboorte.
- welke Fasciale, Viscerale en Craniale technieken te gebruiken om het lichaam van moeder te behandelen na de geboorte.
- welke Fasciale, Viscerale en Craniale technieken te gebruiken voor het babylichaam zoals overlapping van de botten, ontspannen Occiput, ruimte geven aan Jugular Foramen, Sphenoid, oorteknik, Esophagus, ontspannen wervelkolom, heupgewricht herstellen, Frenulum ontspannen via fasciawerk.
- hoe de vader de moeder voor-, tijdens- en na de geboorte kan ondersteunen.
- hoe te communiceren met pasgeborenen en kleine kinderen.
- herkennen van problemen bij pasgeborenen.
- verschil tussen een geplande en een acute keizersnede

Praktijk: De student leert onderstaande technieken en weet wanneer en waarvoor deze toe te passen.

- o Contact maken met levensdoel middels geleide meditatie
- o vrijmaken bekkenbodem
- o personifiëren van placenta
- o geboorte herbeleven: personifiëren van placenta, geboorterichting vinden via ontwinding nek en via vertraging van ontwinding van de nek
- o herprogrammeren cingulate gyrus
- o Technieken voor baby's:
  - ontwinden wervelkolom via vertraging
  - ontspanning Occiput en nekwervels met 2 vingertoppen, zodat Jugular Foramen vrijkomt
  - overlapping en compressie in de weefsels herstellen (hoofd)
  - Sphenoid plaatsen
  - Tentorium ontspannen via oorteknik
  - Molding van het cranium
  - compressies in weefsels-botten zoeken en oplossen (lichaam)
  - ontlasting van Thorax met nadruk op T4,5,6
  - esophagus (pylorus sphynter)
  - ontwinding van een lang bot
  - Frenulum ontlasten

De **Pasgeborenen** module bestaat uit:

12 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

Peirsman E. & Peirsman, N. (2005). Craniosacraal voor Baby's en Kinderen.

Deventer, Nederland: Ankh Hermes

(niet meer verkrijgbaar, is bij module inbegrepen)

Shubin, N. (2009). Your Inner Fish.

New York (NY): Vintage Books

Upledger, J.E. (2010). A Brain is Born.

Berkeley, CA: North Atlantic Books

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken casus

Min. 5 behandelsessies geven

Maken van 1 behandelverslagen

1 dag intervisie met medestudenten (zelf regelen)

Meditatie

Inhoud Stervensbegeleiding

Doel:

Onderzoeken wat bewust leven en bewust sterven betekent. Eerst voor jezelf en dan voor je cliënt. We onderzoeken wat sterven voor het lichaam betekent en elke fase die het lichaam doormaakt leren herkennen. Op deze manier weet je wat een stervende op welk moment beleeft en wat je voor hem/haar kan betekenen.

Het allerbelangrijkste voor een therapeut die een stervende begeleidt is, te begrijpen en te onderzoeken wat jij zelf in dit leven hebt laten liggen of niet hebt aangedurfd. Kortom, heb je alles uit dit leven gehaald? Indien niet, waarom niet? En hoe kun je alsnog ten volle je leven beleven? Pas als jij dit soort zaken onder ogen hebt gezien, kun jij een stervende helpen naar zijn eigen leven te kijken op die laatste momenten.

De module **Stervensbegeleiding** bestaat uit:

8 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module?

Meditatie

Inhoud Advanced

Doel: integreren van al het geleerde in de voorgaande jaren als laatste voorbereiding op het voeren van een eigen praktijk.

De student heeft inzicht gekregen in:

- eigen pijnplekken, is in staat deze onder ogen te komen en aan te gaan.
- de noodzaak om zo neutraal mogelijk te kunnen werken met cliënten in de praktijk
- het feit dat als je als therapeut eigen pijn tegenkomt, het noodzaak is deze pijn onder ogen te zien en indien nodig je te laten begeleiden om dat los te laten.
- de noodzaak om te vertrouwen op eigen intuïtie.
- hoe een levenservaring in een systeem kan zijn blijven hangen en nog steeds in het hier en nu een bepaalde invloed kan uitoefenen op iemands leven.
- dat het belangrijk is hier niet voor terug te deinzen, maar in rust en liefde naar te leren kijken.

De student kan na afloop van de module:

- geheel zelfstandig sessies geven.
- al hetgeen geleerd is in alle voorgaande modules integreren, samenbrengen en verbanden zien tussen alle onderdelen, op fysiek, emotioneel, mentaal en spiritueel vlak.
- aangeven welke technieken het best bij de te behandelen persoon passen.
- SER technieken op de juiste wijze toepassen
- samenwerken met en leren van collega-studenten
- als tweede of derde behandelaar fungeren tijdens een sessie
- een verdieping ervaren in de manier van arcanen
- een verdieping ervaren in de manier van werken
- een cliënt begeleiden in het loslaten van het verleden.
- in deel rondes verwoorden wat hem geraakt heeft.

De **Advanced** bestaat uit:

5 dagen intern, 60 uur

Maken reflectieverslag van de module

Na afloop van de Advanced zal de student per mail, eventueel eerst telefonisch, de bevindingen en/of aanbevelingen van de docent(en) ontvangen.

Afhankelijk van de bevindingen kan de student nog een advies krijgen om een of meerdere modules als stagiair mee te lopen voordat aan de eindexamen toets wordt deelgenomen. Dit wordt in overleg samengesteld.

Vergeet niet de algemeen verplichte literatuur te bestuderen!

Het derde leerjaar wordt afgesloten met

een **praktijkexamen** en **het maken van een behandelverslag**.

De opleiding Cranio Sacraal Therapie wordt afgesloten met een eindexamen. Dit is een praktijkexamen onder toezicht van een examencommissie.

De toelatingseisen tot het examen:

- Alle modules zijn gevolgd.
- Alle voorgaande tentamens zijn als voldoende beoordeeld.
- Alle verslagen zijn ingeleverd en als voldoende beoordeeld.
- De Advanced is met positief advies afgerond.
- Alle vervangende taken zijn uitgevoerd.
- Alle opdrachten zijn bij het secretariaat (t.a.v. examencoördinator) ingeleverd.

Het examen bestaat uit een praktijk en theoriegedeelte.

Het praktijkexamen.

Het praktijkexamen bestaat uit het geven van een Cranio Sacraal-behandeling. De duur van de behandeling is zes kwartier (inclusief voor- en nagesprek) en bestaat uit een anamnese, behandeling en een nagesprek.

De examenkandidaat doet examen met meerdere examen-kandidaten tegelijk. De examenkandidaat brengt een cliënt mee die bereid is zich door andere examenkandidaat te laten behandelen.

De examenkandidaat beschikt over een massagebank, een krukje en stoelen. De praktijkruimte mag naar eigen idee ingedeeld worden.

De behandeling begint en eindigt exact op tijd. De examenkandidaat zorgt ervoor dat de cliënt op tijd uit de wachtruimte wordt opgehaald. Van de examenkandidaat wordt gevraagd zijn/haar eigen tijd te bewaken (klokje meenemen). Gesprekken of behandelingen die uitlopen, kunnen worden opgevat als tekortschieten in leiding nemen en plannen. De examiner houdt zich aan de afgesproken tijden en verlaat de ruimte als die tijd is verstreken.

Op de examen dag hoort de examenkandidaat wie zijn/haar examiner is. Gedurende de behandeling is er geen contact tussen examenkandidaat en examiner. Mochten onvoorziene omstandigheden zich voordoen, dan dient het contact hierover te verlopen via de examen-coördinator.

Vooraf dient geen persoonlijke informatie uitgewisseld te worden over of met de cliënt; alle informatie wordt binnen de examenruimte ingewonnen.

De examenkandidaat dient de cliënt vooraf te laten weten dat:

- Een behandeling bestaat uit een voorgesprek, Cranio-behandeling en nagesprek;
- Een mannelijke of vrouwelijke examiner bij het examen aanwezig zal zijn;
- Er een externe beroepsbeoefenaar aanwezig zal zijn.

De examenkandidaat:

- Wisselt telefoonnummers uit i.v.m. onvoorziene omstandigheden, als bijvoorbeeld reisvertraging of ziekte.
- Maakt duidelijke afspraken over de ontvangst bij PCSA.

Alvorens de behandeling te beginnen, dient er uitgelegd te worden wat Cranio Sacraal Therapie is. De PCSA visie moet in gesprekken, behandelingen en in het behandelingsverslag duidelijk naar voren komen.

De examenkandidaat begeleidt de cliënt na afloop van de sessie naar de lesruimte of naar de uitgang en ruimt daarna de praktijkruimte op.

Alle gegevens uit anamnese, onderzoek en behandeling worden na afloop door de examenkandidaat op de daarvoor bestemde formulieren ingevuld. De examenkandidaat heeft hier max. 2 weken de tijd voor. De formulieren worden ingeleverd bij de examencoördinator.

De volgende aspecten worden gedetailleerd weergegeven;

1. Een beschrijving van het verloop van de behandeling waarin duidelijk tot uitdrukking moet komen:
  - wat er gezien, gevoeld en gehoord is;
  - de motivatie voor de keuze van de technieken;
  - andere technieken waarvoor gekozen had kunnen worden;
2. Een beschrijving van het proces van de cliënt tijdens de behandeling.
3. Een beschrijving van het persoonlijke en therapeutische proces van de examenkandidaat.

Na afloop van de behandeling wordt door de examiner aan de cliënt gevraagd hoe hij/zij het geheel heeft ervaren. Hier is de examenkandidaat niet bij aanwezig. Deze ervaring wordt toegevoegd aan het beoordelingsformulier.

Vanaf de ontmoeting t.m. het afscheid van de cliënt zal de examiner observeren en zijn/haar bevindingen op het examenformulier noteren. De examencommissie beoordeelt of de Cranio Sacraal uitgangspunten duidelijk zijn verwoord en toegepast, of een juiste behandeling is gekozen en of de behandeling verantwoord is uitgevoerd en goed is beargumenteerd.

Behandelingsvormen die buiten het kader van de opleiding vallen, zijn tijdens het examen niet toegestaan.

In zeer uitzonderlijke gevallen kan de examiner een zogenoemde 'ingreep' doen tijdens het examen. De ingreep zal betrekking hebben op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de cliënt of betrekking hebben op een expliciete contra-indicatie voor de gekozen behandeling. De betreffende behandelingssessie wordt dan beëindigd. De examiner zal kort toelichten wat de reden is voor het ingrijpen. Hierover is op dat moment geen discussie mogelijk. De examenkandidaat verlaat de ruimte. Er vindt een gesprek plaats tussen de examiner en de cliënt. Na deze ingreep stopt het examen en zullen er geen sessies meer worden uitgevoerd. Consequentie van dit ingrijpen door de examiner is, dat het examen als 'onvoldoende' wordt beoordeeld. De examenkandidaat wordt meegenomen in de examenprocedure zoals die voor alle studenten geldig is. Dat betekent, dat de examenkandidaat een scriptie schrijft, dat de examenkandidaat besproken wordt in de vergadering van de examencommissie en dat de examenkandidaat aanwezig is bij het eindgesprek met de examencommissie. Daarin zal de motivatie voor het ingrijpen worden toegelicht en zal de examenkandidaat ook worden gehoord.

Behandelverslag volgend uit praktijk examen.

Binnen twee weken van het praktijkexamen wordt een behandelverslag opgemaakt en ingeleverd incl. het intakeformulier. Beide documenten worden gestuurd naar de examinatoren die de examendag aanwezig zijn.

De leden van de examencommissie, beoordelen het praktijkexamen en het behandelverslag. Op grond hiervan komt de examencommissie tot een eindoordeel. Er zijn drie mogelijkheden:

1. De examencommissie komt tot de beslissing dat de examenkandidaat het examen onvoldoende heeft afgelegd en het behandelingsverslag eveneens met een onvoldoende beoordeeld. In dit geval wordt de examenkandidaat telefonisch op de hoogte gebracht en uitgenodigd voor een gesprek. Tijdens het gesprek krijgt hij/zij een duidelijke omschrijving van de punten waarop hij/zij is tekort geschoten. Met de kandidaat wordt besproken wat eventueel gedaan kan worden om vervolgens herexamen te doen. Hieraan kunnen kosten verbonden zijn voor de student.
2. De examencommissie twijfelde over de behandeling, maar het behandelverslag laat zien dat de behandelaar op de twijfelpunten en in het algemeen voldoende zelfreflectie heeft om startbekwaam geacht te worden. De examenkandidaat wordt uitgenodigd voor een gesprek om nadere toelichting en verheldering te geven over de behandeling. Vervolgens wordt aan de examenkandidaat gevraagd om de ruimte even te verlaten. De examencommissie bespreekt of het gesprek voldoende duidelijkheid heeft gegeven en komt tot een eindoordeel. De examenkandidaat wordt weer binnen gevraagd en aan hem/haar wordt de beslissing, die de examencommissie genomen heeft, meegedeeld. De examenkandidaat weet dan of hij/zij is geslaagd.
3. De examencommissie komt tot het eindoordeel dat de examenkandidaat is geslaagd. De examenkandidaat wordt hiervan per mail op de hoogte gesteld. Tijdens het eindgesprek wordt aan de examenkandidaat een aantal vragen gesteld over de uitvoering van de behandelingen en over de inhoud van het behandelingsverslag.

De examenkandidaat heeft recht op één herexamen. Als de examenkandidaat ook voor het herexamen zakt, bestaat de mogelijkheid om nog eenmaal examen te doen. Voorwaarde hiervoor is dat in overleg met de directie een deel van het leertraject opnieuw wordt gevolgd. Dit tegen de kosten zoals die gelden voor iedere student.

Op dit herexamen is het OER van toepassing die door PCSA wordt gehanteerd.

8.4 Leerjaar 4

omvat de volgende modules:

Inhoud Therapeutische Communicatie I

Doel:

De module Therapeutische Communicatie heeft als doel inzicht te verkrijgen in therapeutische processen en daarbij vaardigheden te verwerven op verbaal, non-verbaal en energetisch gebied teneinde deze processen te ondersteunen en te begeleiden, zodat cliënten in zorgvuldigheid worden uitgenodigd tot groei en heling. Tevens zet de student stappen in het persoonlijk proces die noodzakelijk zijn in de ontwikkeling tot zorgvuldig en zuiver therapeutschap.

De student heeft kennis genomen van:

- wat communicatie is en factoren die communicatie bemoeilijken
- gesprekstechnieken en vaardigheden gebruikt naast de behandeltafel/CS-sessies
- communicatie vanuit de stilte
- theorie en ervaring m.b.t. therapeutische houding, kwaliteiten en vaardigheden van de therapeut
- het belang van welkom heten en veiligheid bieden
- contact en contract ; behandelplan en anamnese; inhoud- en betrekkningsniveau
- ethische factoren binnen de therapeutische context
- de aspecten van zuiver feedback geven
- NLP communicatiemodel (inzicht in taal vanuit de dieptestructuur)
- Taalpatronen en mogelijkheden tot doorvragen

- bewustwording en inzicht in onbewuste en emotionele processen
- empathische vaardigheden
- de subtiliteit van taal en het belang deze aan te laten sluiten bij de subtiele energie van het Cranio sacrale ritme.
- leren herkennen, erkennen en benoemen in subtiel taalgebruik bij emotioneel proces
- juiste afstand en juiste nabijheid, projectie
- Overdracht
- mogelijkheden tot zelfreflectie

De student leert:

- bekende valkuilen in communicatie vermijden of hanteren
- tijdens en naast de CS-sessie de kern van de hulpvraag horen en begeleiden
- vanuit Stilte Aanwezig en in-wezig zijn in contact met mid-line en ritme. (longtime)
- tenminste een belangrijke valkuil van zichzelf benoemen binnen de communicatie
- afbakenen tussen zichzelf en de cliënt
- veiligheid bieden en de cliënt welkom heten met alle "bagage"
- geleidelijk aan onderscheid maken tussen het inhoudelijk contract en betrekkningsniveau
- de privacy en eigen ruimte van de cliënt respecteren
- taalpatronen herkennen en een vragen stellen die naar de KERN leiden
- zich openstellen voor inzichten m.b.t. eigen overdracht patronen en deze leren herkennen
- zich afstemmen op de cliënt, deze volgen EN leiden
- binnen het Cranio sacrale ritme aanraken d.m.v. subtiel taalgebruik
- de PLEK als behandelaar innemen en afgrenzen
- de cliënt begeleiden in het erkennen en hanteren van emotie, waarbij gestuurd wordt naar de helende beweging.

De **Therapeutische Communicatie I** module bestaat uit:

8 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

*Delft, F. van (2012). Overdracht en tegenoverdracht.
Den Haag, Nederland: Boom Lemma*

*Hellinger, B. (2004). De kunst van het helpen.
Groningen, Nederland: Noorderlicht*

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken van theorie vragen

1 dag intervisie met medestudenten (zelf regelen)

Mediteren

Inhoud Stage Praktijkvoering

Doel:

In de vorige leerjaren ben je thuis al aan de slag gegaan met oefenen van wat je in de praktijkgerichte cranio modules hebt geleerd en ervaren. Van deze oefensessies heb je reflectie- en behandelverslagen gemaakt welke getoetst zijn en na goedkeuring in de DLO opgeslagen. Om je nog meer bekend te maken met en inzicht te geven in het werken in een praktijk wordt in deze module praktijkgericht gewerkt met cliënten.

De student leert:

- therapeutische communicatie I toe te passen binnen de stage praktijkvoering
- het maken van een anamnese
- het opstellen en toepassen van een behandelplan en behandelingsdoelen
- de opbouw van een professioneel cranio consult
- behoeften en wensen van de cliënt te herkennen met betrekking tot diens gezondheid en de therapie.
- om te gaan met de gestelde doelen in het behandelingsplan en de taal van het lichaam
- om blijvend vanuit zijn middenlijn te werken tijdens de behandelsessies

Deze stagevorm kun je aanvullen met het voor de tweede maal volgen van modules/oefendagen en met het meelopen met een therapeut in de praktijk.

De **Stage Praktijkvoering** bestaat uit:

4 dagdelen van 4 uur

Maken reflectieverslag van de module

Meditatie

Inhoud Therapeut in de Praktijk

Doel:

Overdracht van kennis en vaardigheden voor de (startende) ondernemer in Gezondheid en Welzijn, over de onderwerpen Marketing en Public Relations. De weg vrijmaken om een succesvolle praktijk te kunnen opstarten en/of continueren. Hoe krijg en houd jij jouw praktijk in beweging op een manier die klopt, en klopt bij jou? Wat betekent het om naast craniotherapeut, ook ondernemer te zijn? En praktisch: wat houdt het in om een praktijk te hebben? Waar dien je allemaal rekening mee te houden?

De student kan/kent t.a.v. de theorie:

- wat is praktijkvoering?
- Wat zijn de wettelijke eisen die aan een praktijk worden gesteld?
- Hoe ga je om met het managen van je praktijk? Wat houdt dat in?
- wat is de rol van marketing en P.R.?
- heb je blokkades tegen het voeren van een eigen praktijk?
- hoe maak je jouw eigen marketingplan
- de SWOT-analyse doorvoeren in je eigen praktijkvoering
- wat is positionering en hoe pas je het toe?
- doelstellingen bepalen
- de marketingmix en marketingmiddelen voor promotie van de praktijk
- een methode om blokkades naar succes zelf te doorbreken.

De student leert t.a.v. de praktijk:

- een eigen marketingplan te maken

- informatie verzamelen om bewuste keuzes te kunnen maken
- blokkades doorbreken om tot bewuste keuzes te komen
- Product-Markt-combinaties vertalen in een op de doelgroep afgestemde boodschap
- een promotieplan opstellen om klanten te gaan werven

De **Therapeut in de Praktijk** module bestaat uit:

8 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

Bommerez, J. & Van Zijtveld, K. (2015). Flow en de kunst van het zakendoen. Almere, Nederland: Multilibris

Vermuë, J. (2013). Bewustzijn in bedrijf. Zeewolde, Nederland: Conferent

Ende, M. van der (2012). Vrij en blij zelfstandig ondernemen. Amsterdam, Nederland: Gopher

Knoope, M. (2011). De Ontknooping. Nijmegen, Nederland: KIC

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken van casus

Meditatie

Inhoud Therapeutische communicatie II

Doel:

De module Therapeutische Communicatie heeft als doel verder inzicht te verkrijgen in therapeutische processen daartoe vaardigheden te verwerven op verbaal, non-verbaal en energetisch gebied teneinde deze processen te ondersteunen en te begeleiden, zodat cliënten in zorgvuldigheid worden uitgenodigd tot groei en heling, ondanks mogelijk aanwezige weerstand. Tevens zet de student stappen in het persoonlijk proces die noodzakelijk zijn in de ontwikkeling tot zorgvuldig en zuiver therapeutschap. Student krijgt zicht op de eigen vormen van weerstand.

De student heeft kennis genomen van :

- aspecten m.b.t. het zorgvuldig afsluiten van een behandeltraject
- praktische valkuilen bij het eerste gesprek
- het belang van begrenzen binnen de therapeutische context
- theorie, ervaringen en inzichten m.b.t. overdracht
- theorie, ervaringen en inzichten m.b.t. tegenoverdracht
- afweermechanismen volgen Post Reality Integration
- noodzakelijke vaardigheden en valkuilen bij het werken met weerstand
- de eigen voornaamste weerstandmechanismen
- de juiste attitude m.b.t. het werken met weerstand
- theorie en ervaringen met mannelijke en vrouwelijke energie

- enkele aspecten van geweldloze communicatie

De student leert:

- belangrijke aspecten van het anamnese- en afsluitend gesprek noemen en onderbouwen
- de cliënt begrenzen zowel in de sessie als naast de sessie in verhaal en “drama”.
- overdrachtspatronen herkennen en positief gebruiken binnen de therapeutische context
- zich openstellen voor inzichten m.bt. de eigen overdracht- en tegenoverdracht patronen
- geleidelijk aan de voornaamste tegenoverdracht van zichzelf benoemen en herkennen
- de lagen van afweer volgens Post Reality Integration benoemen
- werken met deze vormen van weerstand binnen een CS sessie
- weerstand bij de cliënt verwelkomen en leren bij zichzelf te blijven
- het belang inzien van balans tussen mannelijke en vrouwelijke energie en onbalans hierin herkennen bij een cliënt – en bij zichzelf
- de belangrijkste aspecten noemen van geweldloze communicatie
- communiceren met een cliënt volgens de hoofdlijnen van geweldloze communicatie

De **Therapeutische Communicatie II** module bestaat uit:

8 dagdelen van 4 uur

Lezen van verplichte literatuur:

Bosch, I. (2016). PRI en de kunst van bewust leven. Amsterdam, Nederland: Atlas Contact

Veenbaas, W., Goudswaard, J. (2018). De maskermaker Utrecht, Nederland: Phoenix Opleidingen Ta/Nlp Bv

Lezen van syllabus

Lezen van ondersteunende literatuur (niet verplicht)

Maken reflectieverslag van de module

Bestuderen van lesstof en maken van theorievragen
Min. 5 behandelsessies geven

Maken van 2 behandelverslagen

1 dag intervisie (zelf regelen) met medestudenten

Meditatie

Eindwerk

Voor het schrijven van je eindwerk vind je een uitgebreide richtlijn op de DLO.
Primaire scriptiebegeleider is Ingeborg Teeken. Zij kan meelezers inschakelen als gepast.

De tijdlijn voor je scriptie is:

Start vierde leerjaar: laten goedkeuren van het onderwerp

Laten goedkeuren van je inhoudsopgave

15 mei inleveren eerste versie, feedbackronde
1 juli inleveren concept definitieve versie, feedbackronde
15 september inleveren definitieve versie
1 oktober uitslag

Na goedkeuring stuur je per mail één bestand naar opleiding@pcsa.nu. Tijdens de diploma-uitreiking presenteer je je eindwerk en overhandig je deze in de vorm van twee papieren-versies.

Heb je extra hulp en ondersteuning nodig tijdens het maken van het eindwerk?
Dan kun je terecht bij de docenten. Hier zijn kosten aan verbonden van €50.00 per uur

Verantwoord rapporteren

Bij het schrijven van een scriptie heb je een aantal regels in acht te nemen. Zo mag je bijvoorbeeld niet zomaar teksten van Internet plukken en suggereren dat het een eigen tekst is. Feitelijk is er dan sprake van plagiaat (en fraude). Om te voorkomen dat je problemen krijgt adviseren we onderstaande tips goed door te lezen en natuurlijk na te leven.

Rapportage kent één hoofdprincipe: alles wat in het rapport staat, is bedacht en geschreven door degene van wie de naam op het rapport staat, tenzij er verwezen wordt naar een geraadpleegde bron.

Redenen om bronnen te vermelden:

Een rapport moet controleerbaar zijn: de lezer moet beweringen kunnen verifiëren; verantwoordelijkheid voor beweringen: bepaalde gegevens kunnen prachtig door een organisatie worden gepubliceerd. De organisatie zelf is er verantwoordelijk voor.

Het toont aan dat je:

- op verantwoorde wijze met het onderwerp bent omgegaan;
- je de vakliteratuur kent;
- op de hoogte bent van de actuele ontwikkelingen;
- een goede selectie weet te maken uit de bronnen.
- Uit je eigen conclusie, visie of advies blijkt hoe je met de gegevens bent omgegaan, hoe je ze weet te combineren en te interpreteren.

Eindgesprek en afstuderen

De opleiding wordt afgesloten met een **eindgesprek** en **het afstuderen**.

De student wordt uitgenodigd voor een eindgesprek indien deze voldoet aan alle voorwaarden die gesteld worden aan het behalen van het diploma te weten:

1. de student heeft het volledige opleidingsprogramma gevolgd;
2. de DLO van de student is volledig gevuld met de vereiste documenten en alle vinken in het volg systeem zijn gezet
3. de student heeft het eindexamen met goed gevolg afgesloten;
4. het eindwerkstuk van de student is als voldoende beoordeeld;
5. de student heeft het diploma Westerse Medische Basiskennis op hbo-niveau behaald ter waarde van minstens 40 EC' en heeft dit actueel gehouden;
6. de student heeft een actueel EHBO-diploma.

Het eindgesprek vormt een integraal onderdeel van het eindexamen en van de examenkandidaat wordt verwacht dat hij/zij bij het gesprek aanwezig is.

Tijdens dit gesprek presenteert de student zijn/haar eindwerkstuk. De examencommissie zal hier enkele vragen over stellen.

Het beoordelingsformulier van het examen zal op dat moment worden uitgereikt, en kan e.e.a. na gevraagd en toegelicht worden. Een kopie van dit formulier kan niet worden verkregen op enig ander moment.

9 Eindkwalificaties en eindtermen voor de Cranio Sacraal Therapeut

9.1 Inleiding

Onze opleiding betreft een bachelor in de zin van het Nederlandse kwalificatieraamwerk van eindtermen zoals geformuleerd door de SNRO, die zijn getoetst aan de normen van de NVAO.

De specifieke eindtermen voor onze opleiding zijn evenals in 2016 herleid uit het beroepsprofiel van monodisciplinaire beroepsvereniging NCSV.

De algemene eindtermen hebben wij in de tussengelegen periode verder uitgewerkt naar meer algemene eindkwalificaties/competenties; deze zijn dus veranderd ten opzichte van 2016.

De komende periode is de NCSV voornemens om het beroepsprofiel te actualiseren. Dit zal gebeuren in overleg en samenwerking met de beroepsvereniging van het Upledger instituut, mede als onderdeel van de toenemende samenwerking in CranioNL. De NCSV heeft de PCSA benaderd om mee te werken aan het nieuwe beroepsprofiel. Hier gaan we graag op in. Onze inbreng zal vooral zijn dat wij in het vrij specifieke beroepsprofiel de algemene HBO-competenties meer vertegenwoordigd willen zien. Het profiel zal dus te zijner tijd weer aansluiten bij onze uitwerking in het formulier Samenhang.

9.2 Het beroep

De Peirsman Cranio Sacraal Academie leidt op tot zelfstandig Cranio Sacraal Therapeut. Om hier richting aan te geven is een deskundighedsomschrijving van het beroep van Cranio Sacraal Therapeut gegeven. Vanuit deze omschrijving zijn de eindtermen beschreven, die van toepassing zijn op de betreffende beroepsbeoefenaar. Dit zijn doelstellingen waaraan iedere afgestudeerde een eigen kleuring geeft.

Deskundighedsomschrijving van de Cranio Sacraal therapeut.

Cranio Sacraal Therapie is een manuele behandelingsvorm van het totale lichaam, gericht op het lichamelijk, geestelijk, emotioneel en spiritueel functioneren van de mens met als doel het terugbrengen van de cliënt bij diens Middenlijn en het voorkomen, verminderen, opheffen en/of compenseren van ziekten, stoornissen en/of beperkingen in het algemeen welbevinden.

- De Cranio Sacraal therapeut is deskundig om door middel van Cranio Sacraal onderzoek vast te stellen welke Cranio Sacraal technieken een bijdrage kunnen leveren aan het in de eerste alinea omschreven doel.
- De Cranio Sacraal Therapeut is in staat de technieken toe te passen, rekening houdend met de aard van de cliënt en van de eventuele aandoening.
- De Cranio sacraal Therapeut geeft voorlichting en adviezen omtrent het functioneren in de ruimste zin.

Cranio Sacraal Therapie wordt toegepast met een preventief dan wel therapeutisch doel op eigen verzoek van een cliënt.

9.3 Algemene eindtermen

De afgestudeerde kan zijn handelen en opvattingen plaatsen in de maatschappelijke context. Als professional is hij/zij in staat zich voortdurend af te vragen of het handelen juist en passend is. Permanente reflectie maakt het mogelijk adequaat te reageren en te anticiperen op nieuwe, onverwachte en onvoorspelbare situaties.

De afgestudeerde is op de hoogte van ontwikkelingen in het vakgebied en oriënteert zich blijvend op nieuwe wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke ontwikkelingen. Van de afgestudeerde wordt verwacht dat hij de ontwikkelingen op het brede werkterrein van de therapeut bijhoudt. Dat betekent dat

hij op de hoogte is van actuele ontwikkelingen in het beroepenveld en de bredere maatschappelijke context.

Operationalisering

- De afgestudeerde weet wat er komt kijken bij het starten en runnen van een praktijk.
- De afgestudeerde kent het belang van aansluiting bij een beroepsvereniging en is in staat aan de eisen te voldoen die deze stelt (bijvoorbeeld intervisie)
- De afgestudeerde kent de plek van cranio in de sociale kaart, neemt deze zelfbewust in en weet wanneer en waarheen hij of zij moet doorverwijzen
- De afgestudeerde is in staat bij afgegeven diagnoses en symptomen de vakboeken en wetenschappelijke artikelen na te slaan op werkingsmechanismen en mogelijke behandelwijzen
- De afgestudeerde kijkt in complexe probleemsituaties naar de feiten, de patronen en naar het eigen aandeel in het ontstaan van het probleem, zodat zich een passende handelwijze kan voordoen
- De afgestudeerde is in staat op symbolisch, systemisch en metaniveau te luisteren naar de symptomen, zodat de invloed van patronen en conditionering bij de cliënt die de gezondheid kunnen beïnvloeden, in beeld kunnen komen
- De afgestudeerde heeft een professionele therapeutische houding, bewustwording van en inzicht in onbewuste en emotionele processen en empathische vaardigheden en kan omgaan met inhoud- en betrekkningsniveau, afstand en nabijheid, project, overdracht en tegenoverdracht en weerstanden en valkuilen
- De afgestudeerde is in staat op metaniveau naar communicatieve processen te kijken en zijn of haar eigen aandeel te zien in mogelijk ontstane ruis. De afgestudeerde kan zijn of haar gedrag wijzigen.
- De afgestudeerde is in staat uitleg te geven aan cliënt en eventuele andere behandelaar over het hoe en waarom van de behandelingslijn en de verwachtingen daarvan..
- De afgestudeerde sluit in het begeleiden van het behandeltraject aan bij het tempo van de cliënt, biedt een realistische stretch in het huiswerk, geeft realistische weergaven van wat bereikt kan worden, en kan adequaat interventie plagen in het behandelingsverloop

9.4 Specifieke eindtermen

Een afgestudeerde kan zich gediplomeerd Cranio Sacraal Therapeut aan de Peirsman Cranio Sacraal Academie noemen als hij of zij aan de volgende eisen heeft voldaan. Hij of zij heeft:

- a. het volledige opleidingsprogramma gevolgd;
- b. het digitale portfolio gevuld met alle vereiste bescheiden;
- c. het eindexamen met goed gevolg afgesloten;
- d. het eindwerkstuk met een voldoende afgerond;
- e. het diploma Westerse Medische Basiskennis op hbo-niveau à 40 EC behaald en actueel gehouden
- f. een geldig EHBO-diploma..

Ten aanzien van de kennis en vaardigheden betreffende de behandeling

wordt het volgende van de afgestudeerde verwacht:

- Is in staat het Cranio Sacrale systeem als uitgangspunt van zijn behandeling te hanteren.
- Is in staat gebruik te maken van die werkmethode, die het beste aansluit bij de klachten of problemen van de cliënt.
- Is in staat om dit puur lichamelijke werk aan te vullen met Somato Emotional Release. Indien de lichamelijke blokkade een emotionele historie heeft die nog niet is opgelost, dan beschikt de afgestudeerde over juiste gesprekstechnieken.
- Gezondheid wordt opgevat als een dynamisch evenwicht, dat voortdurend moet worden hervonden. De afgestudeerde is er van op de hoogte dat mensen ziek kunnen worden als de toestand van evenwicht in fysiek, emotioneel, mentaal en sociaal opzicht wordt verstoord. Acute ziektes worden gezien als een gerichte poging van het organisme om het verstoorde evenwicht te herstellen. Chronische ziekten ontstaan wanneer de natuurlijke geneeskracht van de mens niet meer in staat is

om met een acute manifestatie te reageren op ziekten of stoornissen om zo op eigen kracht een nieuw evenwicht te creëren. De natuurlijke geneeskracht wordt gezien als een vitale levenskracht, die aanwezig is in ieder mens. Het is een natuurlijke neiging naar gezondheid en een door de natuur gegeven vermogen tot zelfhandhaving. De afgestudeerde is in staat de cliënt te behandelen, niet de ziekten of stoornissen. De behandeling kan curatief, palliatief of preventief zijn.

- Is in staat zich te laten leiden door de aanwijzingen die worden verkregen door de herhaalde evaluatie van de Dura Mater en het Cranio Sacrale systeem om verdere behandeling in te schatten.
- Is in staat de cliënt meer inzicht in het ziekteproces te laten verkrijgen.
- Is in staat cliënten te stimuleren en steunen om waar mogelijk zelf (weer) verantwoordelijkheid te nemen voor hun ziekte en hun gezondheid.
- Is in staat behandelingsdoelen op te stellen en te formuleren in termen van verandering en wel zodanig, dat deze te toetsen zijn voor zowel de afgestudeerde als voor de cliënt.
- Is in staat het behandelingsplan bij te stellen aan de hand van het verloop van de symptomen.

Ten aanzien van de kennis en vaardigheden betreffende de cliënt

wordt het volgende van de afgestudeerde verwacht:

- Is in staat om zelfstandig cliënten te adviseren en behandelen.
- Is in staat een behandeling samen te stellen welke betrekking heeft op de verstoringen in het Cranio Sacraal ritme, fasciale verstoringen, orgaan disfuncties, immuun disfuncties en verstoringen van psychologische of emotionele aard.
- Is in staat preventieve behandelingen te geven gericht op het in stand houden en optimaliseren van de gezondheid.
- Is in staat de behandelingen aan te passen en uit te voeren op basis van de vorderingen van de cliënt en indien nodig door te verwijzen naar andere relevante disciplines in de gezondheidszorg.
- Is in staat de cliënt informatie en inzicht geven over de mogelijkheden en grenzen van Cranio Sacraal Therapie en de ondersteuning die hij kan bieden.
- Is in staat in te gaan op de hulpvraag; hierbij is de deskundigheid van de afgestudeerde richtinggevend.
- Is in staat niet meer ondersteuning aan te bieden dan welke hij op verantwoorde wijze met aandacht en zorg kan behandelen en zo nodig zorg te dragen voor tijdige doorverwijzing.
- Is in staat de cliënt te stimuleren een actieve inbreng te hebben in de behandeling en hem stimuleren tot het nemen van een zo optimaal mogelijke verantwoordelijkheid voor zijn eigen gezondheid.
- Is in staat de cliënt tijdens het behandelingsproces steeds voor de therapie relevante informatie blijven geven. Hij zal ook proberen inzicht te verruimen of te verschaffen in de principes van ziekte en gezondheid vanuit de filosofie van de Cranio Sacraal Therapie, toegespitst op de klachten of problemen van de cliënt en diens reacties op de therapie.
- Is in staat de cliënt inzicht te verschaffen in de voor de behandeling belangrijke aspecten, zoals de therapie zelf, mogelijke reacties en prognose.
- Heeft kennis en inzichten van familie-opstellingen en de effecten daarvan geïntegreerd in zijn manier van waarnemen.

Ten aanzien van de kennis en vaardigheden betreffende de diagnostiek

wordt het volgende van de afgestudeerde verwacht:

- Is in staat te vragen naar de voorgeschiedenis van de cliënt en diens familie.
- Is in staat aandacht te schenken aan externe pathogene factoren, waaraan de cliënt bloot staat.
- Is in staat te zoeken naar de essentie van de symptomen van de cliënt. De essentie is de kern van de verstoring op fysiek, emotioneel, mentaal en sociaal niveau.
- Is in staat een Cranio Sacrale diagnose te stellen door aanraking van het lichaam zonder zich te laten beïnvloeden door de informatie die de cliënt hem geeft en zonder beïnvloeding door

voorgaande diagnoses. Hiertoe dient de Afgestudeerde technieken te beheersen die inzicht geven in wat op dat moment de belangrijkste lichamelijke restricties zijn en een aanwijzing kunnen zijn waar de Cranio Sacrale behandeling op die dag dient te beginnen.

Onder anderen door:

1 Arcing.

2. Observatie en evaluatie van de Dura Mater en het Cranio Sacrale systeem.

- Is in staat om de Cranio Sacrale Diagnose te combineren met de opgedane informatie uit de anamnese en de eventuele contra-indicaties.
- Is in staat risicodragende situaties te herkennen die reguliere medische zorg vereisen en in deze situaties de cliënt doorverwijzen.

Ten aanzien van de kennis van de anatomie:

Zie MBK volgens Plato eisen.

Ten aanzien van de kennis en vaardigheden betreffende de werkmethoden

wordt het volgende van de afgestudeerde verwacht:

- Heeft inzicht in indicaties en contra-indicaties van Cranio Sacraal Therapie.
- Is in staat tot het correct toepassen van alle craniale basistechnieken.
- Is in staat de taal van de fascia te herkennen.
- Is in staat met een vloeibare luisterende aanraking de dynamische soepelheid van het fascia te verkennen zodat pijn als gevolg van beperkingen en verknoppingen mogelijk kan oplossen.
- Is in staat tot het correct toepassen van technieken die het vrijmaken van de diafragma's beogen.
- Is in staat om te het werken met het middelste en traagste Cranio Sacraal Ritme.
- Is in staat tot het correct toepassen van technieken die losmaken van de schedelbasis beogen.
- Is in staat tot het correct toepassen van technieken die het vrijmaken van bekken, borstkast en 'Avenue of Expression' beogen.
- Is in staat tot het correct toepassen van technieken die de disfuncties van het sphenoid/wiggebeen herstellen.
- Is in staat tot het correct toepassen van technieken die kunnen worden gebruikt voor een volledige behandeling van het viscerale cranium.
- Is in staat tot het correct toepassen van technieken die het mogelijk maken om te werken met het hele visuele systeem; de ogen en hersenen die bij zien zijn betrokken.
- Is in staat tot het correct toepassen van vaardigheden die tijdens een Cranio Sacraal behandeling kunnen worden ingezet om te helpen het inzicht van de cliënt te vergroten in de onderbewuste manieren waarop men op stress reageert en deze op een bewuste manier leert te beheersen.
- Heeft inzicht in het alarmsysteem en zijn werking.
- Heeft inzicht in het immuunsysteem en zijn werking.
- Heeft inzicht in het zielsniveau van baby's en kleine kinderen.
- Heeft inzicht in het eigen zielsniveau en eventuele hiaten i.v.m. de eigen kindertijd.
- Is in staat tot het correct toepassen van technieken voor behandeling van aanstaande moeders, baby in utero, hulp bij de bevalling, pasgeborenen, moeder postpartum en kleine kinderen.
- Is in staat tot het correct toepassen van technieken die ingezet kunnen worden bij het werken met de Psoas-structuur.

Ten aanzien van de kennis en vaardigheden betreffende de therapeutische kwaliteiten

wordt het volgende van de afgestudeerde verwacht:

- Hecht waarde aan de relatie cliënt/therapeut. Hierin zal de Afgestudeerde aandacht schenken aan communicatieve processen, projectiemechanismen, gelijkwaardigheid, vertrouwensrelatie, respect en openheid en het beroepsgeheim.
- Is in staat behoeften en wensen van de cliënt te herkennen met betrekking tot diens gezondheid en de therapie.
- Heeft inzicht in het eigen functioneren en is in staat tot zelfreflectie.
- Kan contact te maken met de eigen basisemoties.

- Heeft het inzicht deze emoties bij cliënten te onderkennen.
- Is in staat non-verbale signalen die de cliënt uitzendt waar te nemen en deze op waarde te schatten. Deze signalen kunnen ook indirect zijn zoals: angst, pijn, zich terugtrekken.
- De afgestudeerde is in staat tussen de regels door te luisteren naar symptomen van conditionering bij de cliënt die de gezondheid kunnen beïnvloeden.
- Is in staat om feedback professioneel te hanteren.
- Heeft een professionele therapeutische houding, bewustwording van en inzicht in onbewuste en emotionele processen en empathische vaardigheden.
- Kan omgaan met inhoud- en betrekkningsniveau, afstand en nabijheid, projectie, overdracht en tegenoverdracht, weerstanden en valkuilen.
- Kent gesprekstechnieken (SER) die tijdens een sessie Cranio Sacraal Therapie ingezet kunnen worden om onbewuste processen in beeld te brengen.
- Is in staat om de cliënt te zien als onderdeel van het familiesysteem van herkomst en de effecten daarvan te herkennen.
- Blijft ook tijdens heftig emotionele reacties van de cliënt veiligheid biedend aanwezig en in haar/zijn middenlijn.
- Is in staat om tijdens SER sessies de cliënt zo soepel mogelijk bij de kern te brengen.
- Werkt vanuit vertrouwen in en met de homeostase van het systeem.
- Is zich bewust van de eigen grenzen van inzicht en deskundigheid op therapeutisch vlak en handelt daarnaar.

Ten aanzien van de kennis en vaardigheden betreffende de attitude

wordt het volgende van de afgestudeerde verwacht:

- Kan de cliënt uitleg geven over het hoe en waarom van de behandeling en eventueel over de prognose.
- Kan adequaat interventie plegen in het behandelingsverloop.
- Beschikt over goede communicatieve eigenschappen.
- Gedraagt zich professioneel zonder afstandelijk te zijn.
- Biedt veiligheid en zorgvuldigheid in handelen.
- Is in staat om zich open en professioneel met verwijzers te onderhouden.
- Heeft aandacht voor zijn of haar uiterlijk en persoonlijke hygiëne.
- Is in staat verantwoordelijkheid te dragen ten opzichte van politieke, maatschappelijke en medisch-wetenschappelijke ontwikkelingen.
- Kan een bijdrage leveren aan de professionalisering van de complementaire gezondheidszorg uiteraard door middel van Cranio Sacraal Therapie;
- Kan persoonlijke deskundigheid op peil houden en zorg dragen voor de kwaliteit van zijn handelen.

Ten aanzien van de praktijkvoering

wordt het volgende van de afgestudeerde verwacht:

- Is op de hoogte van regels, verplichtingen en wetgeving t.a.v.
  - Verzekeringen en aansprakelijkheid
  - Privacy van cliënten
  - Bijhouden cliëntgegevens
  - Financiële administratie en belastingen
  - Waarnemingsregeling bij afwezigheid
  - Informatieverstrekking aan de cliënt over de organisatie van de praktijk, bijvoorbeeld informatie over spreekuurtijden, tijden van telefonisch spreekuur, bereikbaarheid en waarneming regelingen.

9.5 Westerse Medische Basiskennis op HBO-niveau

De student is vrij om zelf het tijdstip van de MBK opleiding te kiezen. Qua studiebelasting is het tweede jaar praktisch, maar er wordt geadviseerd deze te starten in het 3^e leerjaar. Dit omdat er dan al een basis ligt voor de cranio-benadering van anatomie, fysiologie en pathologie. Deze opleiding dient geaccrediteerd te zijn bij CPION of SNRO en ten minste 40 EC's te omvatten.

9.6 Diploma

Het diploma Cranio Sacraal Therapeut wordt uitgereikt aan hen die voldoen aan alle eisen die door de opleiding PCSA worden gesteld, te weten:

- a. De student heeft het volledige opleidingsprogramma gevolgd;
- b. De DLO van de student is volledig gevuld met de vereiste bescheiden;
- c. De student heeft het eindexamen met goed gevolg afgesloten;
- d. Het eindwerkstuk van de student is als voldoende beoordeeld;
- e. De student heeft het diploma Westerse Medische Basiskennis op hbo-niveau behaald;
- f. Is in bezit van een geldig EHBO diploma;
- g. De student heeft voldaan aan alle financiële verplichtingen.

Met dit diploma kan de student volwaardig lid worden van de Nederlandse Cranio Sacraal Vereniging (of een andere beroepsvereniging die Craniotherapeuten toelaat) en worden opgenomen in het Register voor Cranio Sacraal Therapeuten.

9.7 Afstuderen

Vóór 1 oktober dienen alle bescheiden, samen met de kopieën van de behaalde praktijkexamens, te zijn geüpload in de DLO, evenals een kopie van je diploma EHBO en Medische Basiskennis.

10 Planning en organisatie en regels m.b.t. toetsing/examen

De toetsen worden centraal afgenomen in Bussum.

Data voor de toetsen staan vermeld in het rooster in de DLO.

1^e jaar:

Praktijktoets 1e leerjaar (Propedeuse): praktijktoets incl. nabespreking, 1 dag

2^e jaar:

Hart-toets, praktijktoets incl. nabespreking, 1 dag

Mond-toets: praktijktoets incl. nabespreking, 1 dag

Brein 1/Alarm en oog toets: praktijktoets incl. nabespreking, 1 dag

3^e jaar:

Eindexamen, praktijk opdracht incl. nabespreking, 1 dag

En theorieopdracht (uitwerking SER behandelverslag).

4e jaar:

Presentatie eindwerk

Praktijk en theorie toetsen zijn doorgaans gepland op dezelfde lesdag. Aan het eind van de dag wordt de praktijktoets met de student besproken en krijgt de student te horen of het resultaat al dan niet voldoende is. Binnen 2 weken ontvangt de student per mail de uitslag van de theorietoets.

10.1 Toetsen Leerjaar 1

Op het einde van het eerste leerjaar wordt er een praktijktoets van het 1^e jaar (propedeuse) afgenomen. Deze toets bestaat uit technieken van de eerste drie modules. De toets wordt afgelegd op een docent. Wanneer de toets niet voldoende is wordt dit door docent besproken met de student en wordt een herkansing ingepland.

10.2 Toetsen Leerjaar 2

In het tweede leerjaar legt de student 3 praktijktoetsen af. De Hart-toets en de Mond toets mogen uiteraard alleen afgelegd worden als de module en oefendagen zijn gevolgd.

De Hart toets is een praktijktoets. De student geeft dan een geleide sessie aan een medestudent. Gedurende de gehele sessie zit er een docent naast de behandelafel die meeluistert en aantekeningen maakt op het toetsformulier.

Tijdens de Mond toets voert de student de technieken uit op een meegebrachte cliënt. De Mond toets is een praktijktoets.

De Alarm en Oog toets is een overgangstoets en bepalend voor het doorgaan naar het volgende jaar.

10.3 Toetsen Leerjaar 3

In het derde leerjaar wordt het eindexamen praktijktoets gegeven.

Het praktijkexamen bestaat uit het geven van een Cranio Sacraal-behandeling middels een SER-toets en het maken van een behandelverslag..

De student geeft een vrije SER-sessie. Het examen wordt gedaan op een client van een medestudent. Gedurende de gehele sessie zit er een docent naast de behandeltafel die meeluistert en aantekeningen maakt op het toetsformulier.

10.4 Toetsen Leerjaar 4

In het vierde leerjaar wordt het scriptie eindexamen traject gevolgd

10.5 Herkansen overgangstoetsen

Wanneer een student een onvoldoende haalt voor een toets/examen mag deze éénmaal herkansen. Wanneer een student een tweede keer een onvoldoende haalt dient de student de betreffende module nogmaals te volgen. Dit mag voor de helft van het lesgeld. Voor het plannen van een herkansing neemt de student contact op met opleiding@pcsa.nu.

11 Literatuurlijst

De actuele literatuurlijst voor de opleiding vind je [op onze website](#).

Niet van alle verplichte literatuur hoeft alles gelezen te worden. De uitzonderingen vind je hieronder.

Veel boeken kunnen besteld worden bij [Merlijn boekhandel](#). Je krijgt 5% korting als je de code PCSA01 gebruikt. Boven de €50,- betaal je bovendien geen porto. Let op: het aanbod op de website van Merlijn kan achterlopen bij de actuele leeslijst. De leeslijst op onze website is leidend!

Ontwinden en ritmes

Milne, H. (1998). *The Heart of Listening*, volume II.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk 22, 23, 30

Netter, F.H. (1997). *Atlas of Human Anatomy*, second edition.
Summit, NJ: Novartis
pagina 22 ^{TM} 26

Sphenoid

Milne, H. (1998). *The Heart of Listening*, volume II.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk 23,24,28,29

Kern, M. (2005). *Wisdom in the body*, illustrated edition 2005.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk 1,2 en 3

Netter, F.H. (1997). *Atlas of Human Anatomy*, second edition.
Summit, NJ: Novartis
pagina 1 ^{TM} 9

Mondwerk

Milne, H. (1998). *The Heart of Listening*, volume II.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk: 25, 29, 31, 32, 34

Netter, F.H. (1997). *Atlas of Human Anatomy*, second edition.
Summit, NJ: Novartis
pagina 46 tm 57, 87-89

Immuun

Upledger, J. (2010). Cell Talk, Transmitting Mind into DNA.
Berkeley, CA: North Atlantic Books
Hoofdstuk 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 en 9.